

Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2016.gadā

KOPSAVILKUMS

1. Informatīvais ziņojums „Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2016.gadā” (turpmāk – Ziņojums) sniedz pārskatu par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (turpmāk – Pārstāvis) paveikto 2016.gadā gan pārstāvot Latvijas valsti starptautiski Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – Tiesa) un Apvienoto Nāciju Organizācijā (turpmāk – ANO), gan veicinot zināšanas un izpratni par cilvēktiesībām nacionālajā līmenī.
2. Ziņojums sastāv no divām daļām: ziņojuma A.daļā ir ietverta informācija par Pārstāvja darbu 2016.gadā, tajā skaitā statistikas dati par Tiesā iesniegtajām sūdzībām, kur valsts-atbildētāja ir Latvija, un par šādu sūdzību plūsmu un izskatīšanas rezultātiem Tiesā. Ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas judikatūras Latvijas lietās attīstību 2016.gadā. Ziņojumam ir pievienots pielikums, kura mērķis ir sniegt plašāku informāciju par katru no Tiesas 2016.gadā pasludinātajiem nolēmumiem Latvijas lietās.
3. 2016.gadā Tiesas nolēmumu skaits Latvijas lietās un Latvijas valdībai nosūtīto jauno lietu skaits saglabājās līdzīgs 2015.gada skaitam. 2016.gadā Tiesa kopumā pasludināja 25 nolēmumus 26 lietās pret Latviju¹, kas ir par 3 nolēmumiem mazāk nekā 2015.gadā. 9 lietās Tiesa atzina vienu vai vairākus Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) pārkāpumus, bet vienā lietā Tiesa apstiprināja valdības un sūdzības iesniedzēja noslēgto mierizlīgumu. Kopumā atlīdzībās Tiesa piesprieda 37 246 eiro. Savukārt Latvijas valdības viedokli 2016.gadā, tāpat kā 2015.gadā, Tiesa lūdza 20 jaunās lietās.
4. Turpinot jau 2015.gadā uzsākto darbu, 2016.gadā Pārstāvis turpināja lielu uzmanību pievērst Tiesas nolēmumu Latvijas lietās izpildei. Pateicoties ieguldītajam darbam, 2016.gadā Eiropas Padomes Ministru komiteja pieņēma galīgo rezolūciju rekordlielā lietu skaitā, atzīstot Tiesas nolēmumus par izpildītiem 20 lietās (salīdzinoši 2015.gadā – 9 lietas, 2014.gadā – 2 lietas).
5. Kā nozīmīgākais Pārstāvja darbs ANO ietvaros 2016.gadā jāmin 2016.gada janvārī ANO Bērnu tiesību komitejas 71.sesijas laikā izskatītais Latvijas Republikas kārtējais ziņojums par 1989.gada Konvencijas par bērna tiesībām izpildi Latvijā 2004.-2012.gadā. Tāpat 2016.gadā tika izstrādāts atjaunotais Vispārējais pamatdokuments, kas ANO sniegs vispārīgu pārskatu par Latviju.
6. 2016.gadā Pārstāvis turpināja aktīvi darboties tiesu, tiesībsargājošo iestāžu un sabiedrības kopumā izglītošanā, lai veicinātu izpratni par starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem un Tiesas judikatūru. Tāpat tika turpināta sadarbība ar citām valsts institūcijām, sniedzot viedokli un atzinumus par Latvijas tiesību aktu projektiem, lai nodrošinātu to atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā.

---

¹ 2016.gada 7.janvāra spriedumā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* tika apvienotas divas lietas.

IEVADS

7. Pārstāvja funkcijas un tiesības nosaka Ministru kabineta 2017.gada 7.marta noteikumi Nr.121 „Pārstāvības kārtība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās” (turpmāk – Noteikumi). Pārstāvja darbu pārrauga ārlietu ministrs.
8. Saskaņā ar Noteikumiem Pārstāvja pamatdarbības virzieni ir šādi:
  - a) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana Tiesā, tai skaitā Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros²;
  - b) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā³;
  - c) nacionālo ziņojumu sagatavošana par Noteikumos minēto ANO konvenciju cilvēktiesību jomā izpildi Latvijā un dalība nacionālo ziņojumu izskatīšanā⁴.
9. Papildus Noteikumos uzskaitītajām funkcijām, Pārstāvis savā ikdienas darbā sadarbojas ar citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām un valsts iestādēm, Saeimu, tiesām, sagatavojot viedokļus, atzinumus un analītiskus pārskatus par dažādiem cilvēktiesību aspektiem. Tāpat Pārstāvis sniedz atzinumus par valsts iestāžu izstrādātajiem tiesību aktu projektiem un piedalās darba grupās un starpinstitūciju sanāksmēs. Šāda veida sadarbība vairo valsts iestāžu izpratni par cilvēktiesību principiem un Tiesas judikatūru, rezultātā veicinot kvalitatīvāku un Latvijas starptautiskajām saistībām atbilstošu tiesību aktu projektu izstrādi, kā arī nodrošina nacionālo tiesību normu atbilstošu interpretāciju un piemērošanu. Pārstāvis iesaistās arī sabiedrības informēšanā par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem, tajā skaitā savas kompetences ietvaros sniedzot atbildes uz privātpersonu iesniegumiem.
10. Īstenojot savas funkcijas, Pārstāvim ir tiesības saņemt no atbildīgajām institūcijām nepieciešamos dokumentus, paskaidrojumus, viedokli, vērtējumu, statistikas datus un citu informāciju⁵.
11. Pārstāvja funkciju īstenošanu palīdz nodrošināt Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs (turpmāk – Birojs). Birojs ir Ārlietu ministrijas struktūrvienība. Neskaitot Pārstāvi, 2016.gada pirmajā ceturksnī Birojā strādāja 5 darbinieki, savukārt atlikušajos mēnešos Birojā bija 4 darbinieki.
12. Ziņojums par Pārstāvja darbu 2016.gadā ir sagatavots, pamatojoties uz Noteikumu 8.punktu, kas paredz, ka Pārstāvis ne retāk kā reizi gadā sniedz Ministru kabinetam pārskatu par savu darbu. Ziņojums sastāv no divām daļām: ziņojuma A.daļa sniedz informatīvu pārskatu un statistikas datus par Pārstāvja darbu, sūdzību plūsmu Tiesā un to izskatīšanas rezultātiem, kā arī Pārstāvja darbu ANO ietvaros. Ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas prakses attīstību un virzienu 2016.gadā Tiesā izskatītajās Latvijas lietās. Izvērstā informācija par Tiesas 2016.gadā pieņemtajiem nolēmumiem Latvijas lietās ir ietverta ziņojumam pievienotajā pielikumā.

---

² Noteikumu 10.punkts.

³ Noteikumu 11.punkts.

⁴ Noteikumu 12.punkts.

⁵ Noteikumu 13.punkts.

A.DAĻA

INFORMATĪVS PĀRSKATS PAR PĀRSTĀVJA DARBU

I. PĀRSTĀVĪBA TIESĀ

13. Latvijas interešu pārstāvība Tiesā veido vislielāko Pārstāvja ikdienas darba daļu. Tā ietvaros Pārstāvim ir jāveic šādi uzdevumi:
- Tiesas noteiktajos termiņos, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo un jā iesniedz Tiesā valdības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi angļu vai franču valodā; jā sniedz viedoklis par taisnīgas atlīdzības prasībām; jā sagatavo un jā iesniedz cita Tiesas pieprasītā informācija;
  - jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetam informatīvais ziņojums par ieteicamo valdības nostāju gadījumos, kad lietā ir jā pieņem lēmums par mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju; kad Tiesa lietā nozīmējusi tiesas sēdi lietas mutvārdu izskatīšanai; kad Tiesa lietā pieņēmusi nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums Latvijā; kad jā pieņem lēmums par Tiesas sprieduma iespējamo pārsūdzēšanu Lielajā palātā; kad jā pieņem lēmums par iesaistīšanos lietā trešās puses statusā;
  - Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros jā nodrošina Tiesas nolēmumu tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana; jā iesaka un jā koordinē veicamie pasākumi Tiesas nolēmumu izpildei – gan individuāla rakstura pasākumi (kompensācijas izmaksa un tiesību aizskāruma rezultātā zaudēto tiesību atjaunošana), gan vispārēja rakstura pasākumi (lai nepieļautu identiskus pārkāpumus nākotnē); jā sagatavo informācija par nolēmumu izpildi iesniegšanai Eiropas Padomes Ministru komitejā.
14. Ņemot vērā plašās Pārstāvja funkcijas, pārstāvēt Latvijas valsts intereses Tiesā, Pārstāvja darba apjoms ir lielā mērā atkarīgs no Tiesas darba apjoma un ļoti strikti pakārtots Tiesas noteiktajiem termiņiem. Tādēļ šī Ziņojuma lielākā daļa neizbēgami ir veltīta ar pārstāvību Tiesā saistītajam Pārstāvja darbam, sniedzot pārskatu gan par sūdzību plūsmu Tiesā, gan Tiesas pieņemtajiem nolēmumiem Latvijas lietās, gan šo nolēmumu izpildi.
15. Apkopojot 2016.gadā Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai nosūtītās sūdzības par iespējamiem Konvencijas un tās protokolu pārkāpumiem Latvijā, kā arī Tiesas pieņemtajos nolēmumos Latvijas lietās izdarītos secinājumus, jāatzīst, ka nemainīgi aktuāli ir dažādi tiesību uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6.pants) aspekti, kā arī jautājumi par iespējami nepamatotu iejaukšanos personas privātajā un ģimenes dzīvē (Konvencijas 8.pants) un tiesībās uz īpašumu (Konvencijas 1.protokola 1.pants).

I.1. BIROJA LIETVEDĪBĀ ESOŠĀS LIETAS

16. 2016.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā atradās 63 “aktīvās” lietas, proti, lietas, kurās abas puses ir lūgtas sniegt savus paskaidrojumus vai jau ir tos iesniegušas, bet Tiesa vēl nav pieņēmusi galīgo nolēmumu. Lai gan atsevišķās lietās tiesvedība Tiesā turpinās kopš 2009./2010.gada, un neskatoties uz to, ka katru gadu Birojs no Tiesas saņem arvien jaunas lietas, tiesvedībā esošo lietu skaits pēdējo gadu laikā samazinās (2015.gadā Biroja lietvedībā bija 69 lietas, 2014.gadā – 73 lietas).

17. Laika posmā no Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā 1997.gada 27.jūnijā līdz 2016.gada 31.decembrim Tiesa ir lūgusi Latvijas valdību sniegt savus paskaidrojumus kopumā 348 lietās, no kurām 20 lietas tika saņemtas 2016.gadā⁶. Jāuzsver, ka Latvijas valdībai tās paskaidrojumu sniegšanai tiek nosūtīta proporcionāli neliela daļa no Tiesā iesniegtajām sūdzībām, jo lielākā daļa sūdzību tiek noraidītas tādēļ, ka tās neatbilst Konvencijā un Tiesas Nolikumā noteiktajām prasībām; attiecībā uz šādām sūdzībām Tiesa valdības paskaidrojumus nelūdz.
18. Salīdzinot ar 2015.gadu, 2016.gadā Latvijas valdībai atsūtīto jauno lietu skaits ir palicis nemainīgs. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, 2016.gadā lielākā jauno lietu daļa (12 lietas) bija sūdzības par iespējamiem Konvencijas 6.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem saistībā ar tiesvedības ilgumu civilprocesā un administratīvajā procesā, un šīs sūdzības Tiesa valdībai nosūtīja tā saucamās “labi iedibinātās judikatūras” procedūras ietvaros, proti, Tiesas ieskatā šīs sūdzības pirmšķietami atklāj Konvencijas pārkāpumu jomā, par kuru Tiesai ir labi izveidojusies judikatūra, tādēļ valdība tiek lūgta izteikties tikai par lietas faktiem. Darbs pie šīm 12 lietām Pārstāvim un Birojam radīja līdz šim nepieredzētu slogu, jo Tiesa šajās lietās bija izteikusi pusēm priekšlikumu sūdzības atrisināt mierizlīguma ceļā, kā arī noteikusi vienotu termiņu valdības pozīcijas sniegšanai visām 12 lietām, kas savukārt nozīmēja, ka vienlaikus bija jāvērtē visu lietu faktiskie apstākļi, lai atbilstoši Noteikumiem sagatavotu ziņojumu Ministru kabinetam par iespējamo turpmāko rīcību⁷.
19. Atlikušās 2016.gadā saņemtās jaunās lietas skar visdažādākos jautājumus – gan tiesības uz izteiksmes brīvību, gan tiesības uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību, gan tiesības uz taisnīgu tiesu, gan tiesības uz īpašumu. Jāatzīmē, ka 2016.gadā turpināja samazināties sūdzības par valsts amatpersonu iespējamu vardarbību un šādas vardarbības neefektīvu izmeklēšanu (Konvencijas 3.pants).
20. Saskaņā ar Tiesas apkopotajiem statistikas datiem⁸, 2016.gadā no jau reģistrētajām lietām, tajā skaitā iepriekšējos gados reģistrētām lietām, tālākai virzībai jeb izlemšanai vienam tiesnesim, trīs tiesnešu komitejai vai septiņu tiesnešu palātai Tiesa nodeva 258 lietas ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumiem Latvijā. 2016.gadā Tiesa noraidījusi 228 pieteikumus, tajā skaitā arī lietās, kas bija nosūtītas valdības paskaidrojumu sniegšanai. Pārskata periodā Tiesa ir izskatījusi septiņus lūgumus par pagaidu aizsardzības pasākumu (*interim measures*) noteikšanu saskaņā ar Tiesas Nolikuma 39.punktu, tomēr nevienā no lietām lūgums nav apmierināts.
21. 2016.gada 31.decembrī Tiesā izskatīšanu gaidīja kopumā 203 lietas ar sūdzībām par Konvencijas vai tās protokolu iespējamiem pārkāpumiem Latvijā, no kurām 34 lietas vēl nebija nodotas tālākai izskatīšanai, jo tajās nebija saņemtas pienācīgi aizpildītas sūdzību veidlapas. No atlikušajām 169 lietām 47 lietas jeb 28% bija nodotas izskatīšanai vienam

⁶ *Ostroveņecs pret Latviju, Bērziņš un citi pret Latviju, Rodina (Nr.2) pret Latviju, Vorotņikova pret Latviju, Soročinskis pret Latviju, Glavacka pret Latviju, SIA Goren Baltija pret Latviju, Kangere pret Latviju, Latvijas Grāmatrūpniecības arodu savienība pret Latviju, Silkāne un Gordjušina pret Latviju, Ašmanis un citi pret Latviju, Fjodorova pret Latviju, Rubina pret Latviju, Klēgere pret Latviju, Šutova pret Latviju, Valpītere pret Latviju, Romanovs pret Latviju, Duka pret Latviju, Naumenko un RIX Shipping pret Latviju, Straume pret Latviju.*

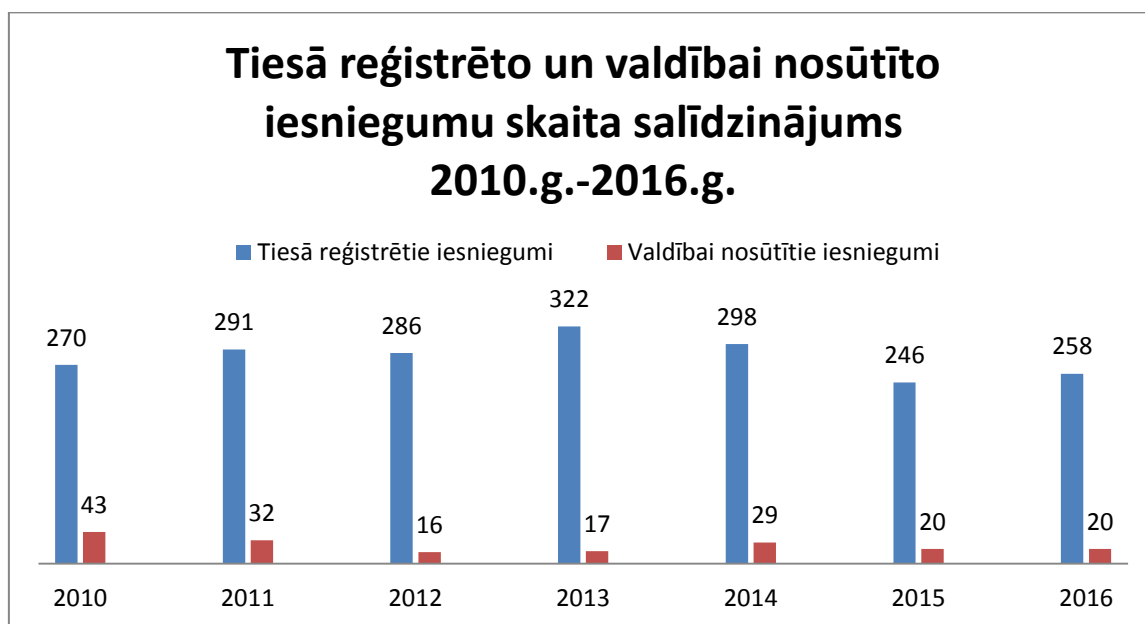
⁷ Noteikumu 10.3apakšpunkts.

⁸ Tiesas sagatavotais pārskats par Latviju pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Latvia_ENG.pdf

tiesnesim; 27 lietas jeb 16% bija nodotas izskatīšanai Tiesas Komitejai trīs tiesnešu sastāvā; savukārt lielākā sūdzību daļa – 95 jeb 56% bija nodotas izskatīšanai Tiesas palātai septiņu tiesnešu sastāvā.

22. Tiesā reģistrēto un valdībai nosūtīto iesniegumu skaita salīdzinājums ir attēlots Tabulā Nr. 1.

Tabula Nr.1

23. Papildus valdības pārstāvības pozīcijas sagatavošanai un iesniegšanai Tiesā kopumā 16 lietās, 2016.gadā Pārstāvis iesniedza Tiesai valdības papildu paskaidrojumus un paskaidrojumus par taisnīgu atlīdzību, kā arī sagatavoja Tiesas pieprasīto papildinformāciju 20 lietās.

I.2. TIESAS PIEŅEMTIE NOLĒMUMI

24. Izlemjot Tiesā iesniegtās sūdzības, Tiesa pieņem vai nu spriedumu, vai lēmumu. Lēmumi, spriedumi, kurus pieņēmusi 3 tiesnešu komiteja, un Tiesas Lielās palātas spriedumi stājas spēkā to pasludināšanas dienā. Tiesas palātas 7 tiesnešu sastāvā pieņemtie spriedumi stājas spēkā 3 mēnešus pēc pasludināšanas, ja neviena no pusēm nelūdz lietu nodot atkārtotai izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā, vai pēc šāda lūguma noraidīšanas. Ja lūgums tiek apmierināts, tad Tiesas palātas spriedums nestājas spēkā; tā vietā lieta tiek izlemta Tiesas Lielajā palātā. Lai gan bieži Tiesas lēmumiem netiek piešķirta pietiekama uzmanība, arī tie veido Tiesas judikatūru, turklāt pietiekami apjomīgu un svarīgu. Tādēļ šī Ziņojuma B.daļā tiek analizēti gan Tiesas 2016.gadā pasludinātie spriedumi, gan lēmumi.

25. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā, līdz 2016.gada 31.decembrim Tiesa kopumā ir paziņojusi 299 nolēmumus Latvijas lietās. Lielākā daļa jeb 136 nolēmumi ir lēmumi⁹, ar kuriem sūdzības noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai, vai ar kuriem lietas tikušas svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību, vai ar kuriem atzīts, ka lieta ir atrisināta nacionālajā līmenī. Šajā laika posmā Tiesa ir pasludinājusi arī 48 lēmumus, ar kuriem ir apstiprināti mierizlīgumi starp pusēm vai valdības iesniegtās vienusējās deklarācijas. Savukārt no kopumā Tiesas pieņemtajiem 115 spriedumiem 116 Latvijas lietās¹⁰, 23 lietās nav konstatēts neviens Konvencijas vai tās protokolu pantu pārkāpums.
26. Augšminētie skaitļi ļauj secināt, ka 2016.gada nogalē joprojām nedaudz lielāks ir to nolēmumu skaits, kurā Tiesa nav konstatējusi Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumus (159 nolēmumi), salīdzinājumā ar lietām, kurās Tiesa ir konstatējusi vismaz vienu vai vairākus Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumus (141, tajā skaitā lietas, kurās noslēgts mierizlīgums vai apstiprināta vienusējā deklarācija).
27. 2016.gadā Tiesa Latvijas lietās pasludināja 25 nolēmumus: 16 spriedumus 17 lietās¹¹, 1 lēmumu, ar kuru apstiprināts mierizlīgums¹² un 8 lēmumus par sūdzību noraidīšanu vai svītrošanu¹³. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kopējais 2016.gadā Tiesas pieņemto nolēmumu skaits Latvijas lietās ir nedaudz mazāks, tomēr ir jāņem vērā, ka 2016.gadā, salīdzinot ar 2015.gadu, ir vairāk nekā divas reizes palielinājies pasludināto spriedumu skaits, turklāt 2 no tiem pasludināja Tiesas Lielā palāta.
28. Kopumā 2016.gadā Tiesa atlīdzībās piešķīra 37 246 eiro. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Tiesas piespriešanās kompensācijas apmērs ir mazāks, jo vairāk nekā pusē no pasludinātajiem nolēmumiem pārkāpums netika konstatēts, turklāt 2016.gadā nevienā lietā netika piespriešta kompensācija par materiālo kaitējumu. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās brīža līdz 2016.gada 31.decembrim Tiesa kompensācijās kopumā ir piespriedusi 1 936 083 eiro. Jāuzsver, ka Tiesas piespriešanās kompensācijas apmēru ietekmē Tiesas konstatēto pārkāpumu skaits un raksturs, iesniedzēju skaits konkrētajā lietā, kā arī tas, cik ilgi lieta atradusies izskatīšanā Tiesā.
29. Daļu no 2016.gadā konstatēto Konvencijas un tās protokolu pārkāpumu iemesliem Tiesa bija identificējusi jau iepriekš, piemēram, brīvības atņemšanas nepieciešamības pamatojuma kvalitāte. Taču arī 2016.gadā Tiesas judikatūra Latvijas lietās iezīmē jaunus jautājumus, piemēram, par iesaistīto iestāžu rīcību gadījumos, kad netiek pildīts piemērotais medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis – ambulatorā ārstēšana. Tāpat Tiesa

---

⁹ Tiesas lēmumu pieņemšanas un pasludināšanas datumi atšķiras. Tā kā puses tiek informētas par Tiesas lēmumu saturu tikai pēc to pasludināšanas (ievietošanas Tiesas tiešsaistes vietnē HUDOC), šajā ziņojumā ir minēti tie lēmumi, kuri tikuši pasludināti laika posmā līdz 2016.gada 31.decembrim.

¹⁰ Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumus galīgajā instancē, kā arī ietver spriedumus, kas 2016.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

¹¹ Lietās *Dāvidsons un Savins pret Latviju*, *Šarma pret Latviju*, *A., B. un C. pret Latviju*, *Šantare un Labaņikovs pret Latviju*, *Čamans un Timofejeva pret Latviju*, *Balajevs pret Latviju*, *Avotiņš pret Latviju*, *O.G. (nr.2) pret Latviju*, *Jeronovičs pret Latviju*, *AKKA/LAA pret Latviju*, *Upīte pret Latviju*, *Jemeljanovs pret Latviju*, *Talmane pret Latviju*, *Kiršteins pret Latviju*, *Vaščenkova pret Latviju* un *Rakuzovs pret Latviju*.

¹² *Lietā Krogertas pret Latviju*.

¹³ Lēmumi, kuri tikuši pasludināti laika posmā no 2016.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim: *Loyko pret Latviju*, *Jevdokimovs pret Latviju*, *Vītols pret Latviju*, *Kondakovs pret Latviju*, *Taubenbergs pret Latviju*, *Seminaristovs pret Latviju*, *Āpša pret Latviju*, *Viesturs pret Latviju*.

ir norādījusi uz neveiksmīgiem formulējumiem Latvijas tiesu nolēmumos¹⁴ un uz nepietiekamu pamatojumu, piemērojot drošības līdzekli vai lemjot par tā piemērošanas turpināšanu¹⁵.

30. Par katru Tiesas pieņemto spriedumu, kurā tiek konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, Pārstāvis gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam, kurā tiek sniegts īss pārskats par lietas virzību Tiesā, faktiskajiem apstākļiem, Tiesas secinājumiem un identificētajām problēmām, kā arī iekļauti priekšlikumi par nepieciešamajiem pasākumiem sprieduma izpildei un līdzīgu pārkāpumu novēršanai, kas var būt gan grozījumi normatīvajā regulējumā, gan izmaiņas pastāvošajā praksē. Tāpat par katru Tiesas pieņemto nolēmumu Pārstāvis gatavo informatīvu apkopojumu, kurš tiek publicēts Ārlietu ministrijas, Pārstāvja Biroja un Augstākās tiesas tiešsaistes vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās, Tiesas vērtējumu un secinājumiem.
31. Tabulā Nr.2 ir atspoguļoti dati par Tiesas pieņemto spriedumu un lēmumu skaitu laika posmā no 2010.gada līdz 2016.gadam.

Tabula Nr.2

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Spriedumu skaits kopā	4	12	14	10	19	7	16
Spriedumi, kuros konstatēti pārkāpumi	3	10	10	10	16 ¹⁶	6	9
Spriedumi, kuros nav konstatēti pārkāpumi	1	2	4	0	2	1	7
Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas pēc valdības pozīcijas saņemšanas (t.sk., ja iesniedzēji vairs nevēlas uzturēt savu sūdzību)	16	12	18	14	14	12	8
Lēmumi, ar kuriem apstiprināti mierizlīgumi, vienpusējās deklarācijas	7	4	3	0	0	6	1

I.2.1. Tiesas lēmumi

32. Kā jau minēts iepriekš, proporcionāli lielāko Tiesas pieņemto nolēmumu skaitu veido lēmumi, ar kuriem sūdzības tikušas noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai saskaņā ar Konvencijas 35.pantu, un lēmumi, kas svītrot lietas no Tiesā izskatāmo lietu

¹⁴ Tiesas spriedumā lietā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* attiecībā uz Ruslana Savina sūdzību par neobjektīvu tiesu tika konstatēts Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpums, jo lēmuma par drošības līdzekļa piemērošanu tekstā lietotā valoda radīja iespaidu, ka tiesneši vēl pirms krimināllietas izskatīšanas pirmajā instancē bija paiduši viedokli par iesniedzēja vainu, kas savukārt radīja šaubas par šo tiesnešu objektivitāti.

¹⁵ Skatīt, piemēram Tiesas 2016.gada 15.decembra spriedumu lietā *Vaščenkova pret Latviju*.

¹⁶ Spriedums lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* attiecas vienīgi uz jautājumu par taisnīgas atlīdzības apmēru.

saraksta saskaņā ar Konvencijas 37.panta 1.punktu, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību vai lieta jau ir atrisināta nacionālajā līmenī.

33. 2016.gadā Tiesa pieņēma 8 lēmumus, ar kuriem Tiesā iesniegtās sūdzības tika noraidītas vai svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta. 3 lēmumos Tiesa atzina, ka iesniedzēju sūdzības nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo sūdzība bija acīmredzami nepamatota¹⁷ vai arī sūdzība bija iesniegta, neievērojot Konvencijā noteikto sešu mēnešu termiņu¹⁸. 5 lēmumos Tiesa secināja, ka sūdzības iesniedzēji vairs neuztur savas sūdzības un tādēļ tās ir svītrojamas no izskatāmo lietu saraksta¹⁹. Tā kā Tiesas pieņemtie lēmumi ir galīgi un nepārsūdzami, tad šajās lietās tiesvedība ir beigusies.
34. 2016.gadā Tiesa pieņēma arī 1 lēmumu, ar kuru tika apstiprināts mierizlīgums²⁰. Lēmumu par mierizlīguma apstiprināšanu izpildi uzrauga Eiropas Padomes Ministru komiteja, ņemot vērā to, ka mierizlīguma ietvaros valsts parasti apņemas izmaksāt personai kompensāciju.
35. Plašāka informācija par Tiesas 2016.gadā pieņemtajiem lēmumiem ir sniegta ziņojuma pielikumā.

I.2.2. Tiesas spriedumi

36. Kopš 1997.gada Tiesas pieņemtajiem 115 spriedumiem 2016.gadā tika pasludināti 16 spriedumi²¹ (no tiem 2 spriedumus pieņēma Tiesas Lielās palāta), kas ir divas reizes vairāk, salīdzinot ar 2015.gadu, kad tika pasludināti 7 spriedumi, un tuvojas 2014.gada rādītājam, kad tika pasludināti 19 spriedumi. No 2016.gadā pasludinātajiem spriedumiem līdz 2016.gada 31.decembrim spēkā vēl nebija stājušies spriedumi lietās *Talmane pret Latviju*, *Jemeljanovs pret Latviju* un *Vaščenkovs pret Latviju*²².
37. Pusē jeb 8 pasludinātajos spriedumos Tiesa konstatēja vienu vai vairākus Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumus, un 4 no šiem spriedumiem Tiesa atzina, ka ir pārkāptas Konvencijas 5.pantā garantētās tiesības uz personisko brīvību un drošību. Tā lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju*²³ Tiesa norādīja, ka viena no iesniedzējiem aizturēšana uz vairāk nekā 5 stundām, turklāt visu šo laiku piemērojot rokdzelžus, bija uzskatāma par brīvības atņemšanu Konvencijas 5.panta izpratnē, tādēļ bija jānoformē atbilstošs protokols, kas gan netika izdarīts, un Tiesa atzina, ka šī brīvības atņemšana nav uzskatāma par tiesisku. Lietā *Šarma pret Latviju*²⁴ Konvencijas 5.panta pārkāpuma iemesls bija tas, ka iesniedzējam, kurš tika izraidīts no Latvijas, nebija iespējams tiesas ceļā pārbaudīt aizturēšanas tiesiskumu. Tāpat Tiesa konstatēja Konvencijas 5.panta pārkāpumu saistībā ar sūdzību par personas ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā pret šīs personas gribu, jo persona nebija ievērojusi viņai noteiktā medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa – ambulatorās ārstēšanas režīmu, lai gan lietas notikumu laikā spēkā esošais

---

¹⁷ *Loyko pret Latviju*.

¹⁸ *Kondakovs pret Latviju*, *Viesturs pret Latviju*.

¹⁹ *Jevdokimovs pret Latviju*, *Vītols pret Latviju*, *Taubenbergss pret Latviju*, *Seminaristovs pret Latviju*.

²⁰ *Krogertass pret Latviju*.

²¹ Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumus galīgajā instancē, kā arī ietver spriedumus, kas 2016.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

²² Šī pārskata sagatavošanas brīdī visi spriedumi ir stājušies spēkā.

²³ *Čamans un Timofejeva pret Latviju* (iesniegums Nr.42906/12), Tiesas 2016.gada 28.aprīļa spriedums.

²⁴ *Šarma pret Latviju* (iesniegums Nr.42906/12), Tiesas 2016.gada 28.aprīļa spriedums.

normatīvais regulējums neparedzēja iespēju personai šādos gadījumos atņemt brīvību²⁵. Visbeidzot, lietā *Vaščenkovs pret Latviju* Konvencijas 5.panta pārkāpuma iemesls bija nepietiekams pamatojums lēmumos par apcietinājuma turpmāku pagarināšanu²⁶. 2 lietās Tiesa konstatēja Konvencijas 3.panta (spīdzināšanas aizliegums) pārkāpumus, jo uzskatīja, ka nebija pienācīgi izmeklēta amatpersonu iespējama vardarbība²⁷.

38. Latvijai un citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm ļoti nozīmīgs ir 2016.gadā pasludinātais Tiesas Lielās palātas spriedums lietā *Avotiņš pret Latviju*²⁸, kurā Tiesa pirmo reizi vērtēja tiesību uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6.pants) ievērošanu lietā par savstarpēju spriedumu atzīšanu ES regulējuma ietvaros. Tiesa uzsvēra, ka ES regulējuma radītā savstarpējās atzīšanas mehānisma piemērošana nedrīkst pārkāpt Konvencijā garantētās personu tiesības, un dalībvalstu tiesām ir jāvar pārbaudīt, vai personu tiesību aizsardzība nav bijusi acīmredzami nepilnīga. Neskatoties uz atsevišķiem trūkumiem Latvijas procesā, Tiesas Lielā palāta atzina, ka pamattiesību aizsardzība šajā lietā nebija uzskatāma par acīmredzami nepilnīgu, jo iesniedzējs varēja izmantot Kipras pārsūdzības sistēmu, un tādēļ atzina, ka Konvencijas 6.pants nav pārkāpts.
39. 2016.gadā pasludinātajā spriedumā lietā *AKKA/LAA pret Latviju*²⁹ Tiesa pirmo reizi vērtēja sūdzību par tiesību uz īpašumu iespējamiem pārkāpumiem saistībā ar autortiesībām un strīdu par autoratlīdzības apmēru. Savā sūdzībā biedrība AKKA/LAA apgalvoja, ka vispārējās jurisdikcijas tiesas bija ierobežojušas autoru ekskluzīvās tiesības brīvi un līdzvērtīgi vienoties par savu darbu izmantošanas nosacījumiem un cenu, nosakot biedrībai pienākumu noslēgt licences līgumus ar “Radio SWH” un “Latvijas Radio”, kā arī nosakot autoratlīdzības apmēru. Tiesa atzina, ka Latvijas tiesas, atrisinot strīdu, bija rīkojušās sabiedrības vispārējās interesēs un panākušas taisnīgu līdzsvaru starp indivīda interesēm no vienas puses un visas sabiedrības interesēm no otras puses. Savukārt spriedumā lietā *Upīte pret Latviju*³⁰ sūdzības iesniedzēja apgalvoja, ka tiesneša pieminēšana grāmatā *Tiesāšanās kā ķēķis* norāda uz šī tiesneša neobjektivitāti. Tiesa šajā lietā nesaskatīja Konvencijas 6.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) pārkāpumu, uzsverot, ka tiesneša neatkarība vienmēr tiek prezumēta, proti, iespējama pieminēšana grāmatā nav pietiekams iemesls, lai atzītu, ka tiesnesis nav objektīvs. Tiesa arī secināja, ka konkrētā tiesneša uzvedība nekādi nedeļa pamatu uzskatīt, ka viņam ir iepriekš izveidojies viedoklis par iesniedzējas lietu.
40. 2016.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos kopumā piešķirtas kompensācijas 37 246 eiro apmērā (salīdzinājumam – 2015.gadā kompensācijas tika piešķirti 59 680 eiro). Tiesa spriedumos piešķirta kompensācijas 33 246 eiro apmērā, tajā skaitā atlīdzības par morālo kaitējumu kopumā 31 300 eiro apmērā³¹ un par tiesāšanās izdevumiem 1 946 eiro apmērā, savukārt Tiesas apstiprinātajā mierizlīgumā atlīdzības apmērs bija 4 000 eiro.
41. Plašāka informācija par Tiesas 2016.gadā pieņemtajiem spriedumiem ir ietverta ziņojuma pielikumā.

²⁵ *O.G. pret Latviju (Nr.2)* (iesniegums Nr.69747/13), Tiesas 2016.gada 30.jūnija spriedums.

²⁶ *Vaščenkovs pret Latviju* (iesniegums Nr.30795/12), Tiesas 2016.gada 15.decembra spriedums.

²⁷ *Balajevs pret Latviju, Jeronovičs pret Latviju (Nr.2)*.

²⁸ *Avotiņš pret Latviju* (iesniegums Nr.17502/07), Lielās Palātas 2016.gada 23.maija spriedums.

²⁹ *AKKA/LAA pret Latviju* (iesniegums Nr.562/05), Tiesas 2016.gada 12.jūlija spriedums.

³⁰ *Upīte pret Latviju* (iesniegums Nr.7636/08), Tiesas 2016.gada 1.septembra spriedums.

³¹ Ieskaitot lietu *Vaščenkovs pret Latviju*, kur spriedums stājies spēkā 2017.gada 15.martā.

I.3. TIESAS NOLĒMUMU IZPILDE

42. Pēc Tiesas nolēmuma spēkā stāšanās tā izpildes uzraudzība tiek nodota Eiropas Padomes (EP) Ministru Komitejai, kuras funkcijās ir vērtēt, vai nacionālajā līmenī veiktie pasākumi Tiesas nolēmumā identificēto problēmu novēršanai ir atbilstoši un pietiekami. Šādi pasākumi ir gan individuāla rakstura, piemēram, Tiesas piespriešanās atlīdzības samaksa, gan vispārēja rakstura, piemēram, grozījumi normatīvajā regulējumā, pastāvošās prakses maiņa. Informācija par veiktajiem pasākumiem tiek atspoguļota rīcības ziņojumā vai rīcības plānā, kurš sešu mēnešu laikā pēc nolēmuma stāšanās spēkā ir jāsniedz EP Ministru komitejā. Pārstāvja sagatavotie un iesniegtie rīcības ziņojumu un rīcības plāni tiek apkopoti un publicēti Tiesas spriedumu izpildes departamenta tiešsaistes vietnē³². Ja EP Ministru komiteja uzskata, ka valsts-atbildētājas īstenotie pasākumi ir pietiekami, lai novērstu līdzīgus pārkāpumus nākotnē, tā pieņem rezolūciju par nolēmuma izpildi un ar tās pieņemšanu nolēmums tiek uzskatīts par izpildītu. Līdz ar Konvencijas 14.protokola spēkā stāšanos, tiek uzraudzīta arī Tiesas lēmumu par mierizlīguma apstiprināšanu izpilde, kas vairumā gadījumos aprobežojas ar Tiesas piespriešanās atlīdzības samaksu iesniedzējam.
43. Spriedumu izpilde nacionālajā līmenī aizsākas ar Pārstāvja sagatavoto informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par Tiesas nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, jo atbilstoši Noteikumu 10.7.puntam šādā informatīvā ziņojumā jāiekļauj arī norādes par konkrētā Tiesas nolēmuma izpildei nepieciešamajiem pasākumiem. Šie pasākumi ir atkarīgi no Tiesas konstatētā pārkāpuma iemesliem, proti, vai iemesli ir saistīti ar pastāvošo normatīvo regulējumu vai praksi, vai arī tie atklāj trūkumus tikai vienas lietas ietvaros. Tiesas spriedumu izpildei nepieciešamie pasākumi, kā arī aktualitātes, kas izriet no tiesvedībā esošām lietām, regulāri tiek apspriestas Tieslietu ministrijas pastāvīgajā darba grupā Tiesas spriedumu pret Latviju izvērtēšanai.
44. Šobrīd EP Ministru komiteja uzrauga Tiesas nolēmumu izpildi 51 Latvijas lietā³³, kas ir par 2 lietām mazāk, salīdzinot ar 2015.gadu. Nolēmumu izpildes uzraudzība turpinās lietās, kur Tiesas konstatēto Konvencijas pārkāpumu iemesls bija sūdzību par amatpersonu iespējamu vardarbību neefektīva izmeklēšana (Konvencijas 3.pants), dažādi tiesību uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6.pants) pārkāpumi, kā arī dažādi ar personas brīvības atņemšanu saistīti jautājumi, tajā skaitā apcietinājuma ilgums un pamatotība (Konvencijas 5.pants). Jāatzīst, ka izpildes uzraudzība turpinās arī tādās lietās, kurās Tiesas spriedums ir pasludināts jau pirms 4 vai vairāk gadiem. Šāda aizkavēšanās galvenokārt ir saistīta ar atbildīgās EP struktūrvienības spēju apstrādāt valstu iesniegto informāciju, piemēram, atsevišķās Latvijas lietās informācija par Tiesas sprieduma izpildi ir iesniegta jau 2012.gadā, taču vēl nav saņemts šīs informācijas izvērtējums.
45. Pēdējo divu gadu laikā Birojs Tiesas spriedumu izpildei ir pievērsis īpašumu uzmanību, gan papildinot jau iesniegtos rīcības ziņojumus, gan sagatavojot informāciju par Tiesas 2015.-2016.gadā pieņemtajiem nolēmumiem. Rezultātā 2016.gadā sadarbībā ar atbildīgajām institūcijām Pārstāvis sagatavoja vai papildināja un iesniedza EP Ministru komitejā rīcības ziņojumus par Tiesas nolēmumu izpildi kopumā 40 lietās³⁴, tajā skaitā

³² <http://hudoc.exec.coe.int/eng>

³³ Turpat.

³⁴ *L.H. pret Latviju, Sharma pret Latviju, Pacula pret Latviju, Dāvidsons pret Latviju, Savins pret Latviju, S.Dmitrijevs pret Latviju, Baltiņš pret Latviju, Urtāns pret Latviju, Davidovs pret Latviju, Miroļubovs pret Latviju, Jeronovičs pret Latviju, Liepiņš pret Latviju, Perry pret Latviju, Pacula pret Latviju, Veiss pret Latviju,*

konsolidēto rīcības ziņojumu par 7 spriedumiem, kuros Tiesa bija konstatējusi Konvencijas 5.panta pārkāpumu saistībā ar sūdzībām par dažādiem ar pirmstiesas apcietinājuma tiesiskumu saistītiem aspektiem, par kuriem nacionālajā līmenī ir jauns tiesiskais regulējums.

46. Pateicoties ieguldītajam darbam Tiesas nolēmumu izpildē, 2016.gadā EP Ministru komiteja pieņēma lēmumu par izpildes uzraudzības pabeigšanu rekordlielā lietu skaitā – 20 lietās³⁵ (salīdzinoši – 2015.gadā izpildes uzraudzība tika slēgta 9 lietās, bet 2014.gadā – tikai 2 lietās).
47. 2016.gadā pieņemtie lēmumi par spriedumu izpildes uzraudzības pabeigšanu apliecina Latvijas progresu vairākās būtiskās jomās. Kā īpaši nozīmīga spriedumu izpildes kontekstā Latvijai jāuzsver EP Ministru komitejas rezolūcija par Tiesas nolēmumu izpildi lietās *Kadiķis (No.2) pret Latviju un sešas lietas pret Latviju*³⁶. Šajā grupā tika apvienoti laika posmā no 2006.gada līdz 2012.gadam pasludinātie Tiesas spriedumi lietās par sadzīves apstākļiem brīvības atņemšanas vietās. Ņemot vērā spriedumu izpildes procesā iesniegto informāciju un piemērus no Latvijas tiesu prakses, kā arī jaunākos Tiesas nolēmumus līdzīgās Latvijas lietās, EP Ministru komiteja atzina, ka Administratīvā procesa likuma pieņemšana un administratīvo tiesu prakses attīstība ir radījusi efektīvu mehānismu, kura ietvaros nacionālā līmenī tiek izskatītas sūdzības par apstākļiem brīvības atņemšanas vietās, īpaši ņemot vērā, ka administratīvās tiesas var piešķirt arī finansiāla rakstura kompensāciju, ja tās atzīst sūdzību par pamatotu.
48. 2016.gadā spriedumu izpilde tika slēgta arī tādās lietās, kurās Tiesas konstatēto pārkāpumu iemesls bija saistīts ar lietas notikumu laikā spēkā esošo normatīvo regulējumu. Tā Tiesas spriedums lietā *Nassr Allah pret Latviju*³⁷ tika atzīts par izpildītu, jo Tiesas norādītie trūkumi tika novērsti jaunā *Patvēruma likuma* izstrādes gaitā.

J.Dmitrijevs pret Latviju, J.L. pret Latviju, Jasinskis pret Latviju, Ternovskis pret Latviju, Rubins pret Latviju, Nassr Allah pret Latviju, Meimanis pret Latviju, S.Dmitrijevs pret Latviju, Moisejevs pret Latviju, Kornakovs pret Latviju, konsolidētais rīcības ziņojums lietās Svipsta pret Latviju, Čerņikovs pret Latviju, Miķelsons pret Latviju, Karņejevs pret Latviju, Birznieks pret Latviju, Gasiņš pret Latviju, Zandbergs pret Latviju, kā arī konsolidētais rīcības ziņojums lietās Emars pret Latviju, Djundiks pret Latviju, Bērziņš pret Latviju, Sapožkovs pret Latviju, Holodenko pret Latviju, Grimailovs pret Latviju, Sorokins un Sorokina pret Latviju, Vovruško pret Latviju, Timofejevi pret Latviju, Mitkus pret Latviju.

³⁵ *Miroļubovs un citi pret Latviju*, 2016.gada 9.novembra rezolūcija CM/ResDH(2016)319; *Davidovs pret Latviju un Urtāns pret Latviju*, 2016.gada 9.novembra rezolūcija CM/ResDH(2016)318; *Krogertas pret Latviju*, 2016.gada 14.septembra rezolūcija CM/ResDH(2016)222; *Nassr Allah pret Latviju*, 2016.gada 6.septembra rezolūcija CM/ResDH(2016)192; *Baltiņš pret Latviju*, 2016.gada 6.septembra rezolūcija CM/ResDH(2016)191; *A.K. pret Latviju*, 2016.gada 6.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2016)180; *Ternovskis pret Latviju*, 2016.gada 7.jūnija rezolūcija CM/ResDH(2016)123; *Kadiķis(No.2) pret Latviju, Ņikitenko pret Latviju, Bazjaks pret Latviju, Melnītis pret Latviju, Savičs pret Latviju, Petriks pret Latviju un Čuprakovs pret Latviju* 2016.gada 7.jūnija rezolūcija CM/ResDH(2016)122; *Pacula pret Latviju*, 2016.gada 4.maija rezolūcija CM/ResDH(2016)69; *Shannon pret Latviju* 2016.gada 13.aprīļa rezolūcija CM/ResDH(2016)64; *Bačilova pret Latviju un Frolova pret Latviju*, 2016.gada 30.marta rezolūcija CM/ResDH(2016)43; *Perry pret Latviju*, 2016.gada 8.marta rezolūcija CM/ResDH(2016)29.

³⁶ *Kadiķis (Nr. 2) pret Latviju* (iesniegums Nr.62393/00), Tiesas 2006.gada 4.maija spriedums; *Ņikitenko pret Latviju* (iesniegums Nr.62609/00), Tiesas 2009.gada 16.jūlija spriedums; *Bazjaks pret Latviju* (iesniegums Nr.71572/01), Tiesas 2010.gada 19.oktobra spriedums; *Melnītis pret Latviju* (iesniegums Nr.30779/05), Tiesas 2012.gada 28.februāra spriedums; *Savičs pret Latviju* (iesniegums Nr.17892/03), Tiesas 2012.gada 27.novembra spriedums; *Petriks pret Latviju* (iesniegums Nr.19619/03), Tiesas 2012.gada 4.decembra spriedums un *Čuprakovs pret Latviju* (iesniegums Nr.8543/04), Tiesas 2012.gada 18.decembra spriedums.

³⁷ *Nassr Allah pret Latviju* (iesniegums Nr.66166/13), Tiesas 2015.gada 21.jūlija spriedums.

Spriedumi lietās *Miroļubovs un citi pret Latviju*³⁸ un *Perry pret Latviju*³⁹ tika atzīti par izpildītiem, jo pēc to pasludināšanas ir būtiski grozīts normatīvais regulējums gan par reliģisko organizāciju reģistrēšanu, gan imigrācijas jomā.

49. Viens no svarīgākajiem vispārēja rakstura pasākumiem spriedumu izpildē ir Tiesas spriedumu Latvijas lietās tulkošana latviešu valodā, tulkojumu rediģēšana un publicēšana. Savukārt no individuālo pasākumu viedokļa sarežģīti ir tie Tiesas spriedumi, par kuriem iesniedzēji uzskata, ka Tiesas konstatētā pārkāpuma seku novēršanai nepieciešams atjaunot tiesvedību Latvijā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, kā tas bija lietās *A.K. pret Latviju*⁴⁰, *Baltiņš pret Latviju*⁴¹ un *Pacula pret Latviju*⁴², kurās 2016.gadā tika slēgta Tiesas spriedumu izpildes uzraudzība.
50. Pārstāvja darba apjoma salīdzinājums saistībā ar Latvijas interešu pārstāvību Tiesā laika posmā no 2010.gada līdz 2016.gada 31.decembrim ir atspoguļots Tabulā Nr. 3.

Tabula Nr. 3

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai saņemtās sūdzības	43	32	16	17	29	20	20
Latvijas valdības sniegtās pozīcijas	45	28	26	20	26	23	16
Latvijas valdības papildus sniegtie apsvērumi un apsvērumi par taisnīgu atlīdzību	24	29	30	18	21	17	20
Sagatavotie un valdībā izskatītie ziņojumi (tiesvedībā esošās lietas, spriedumi, mierizlīgumi)	30	24	25	25	22	17	14
Rīcības ziņojumi/plāni par spriedumu izpildi	0	1	6	21	24	16	40
Kopā Tiesai un Tiesas spriedumu izpildes ietvaros sagatavoto dokumentu skaits (pozīcijas, papildus apsvērumi, ziņojumi, rīcības ziņojumi/plāni)	99	82	87	84	93	73	90

³⁸ *Miroļubovs un citi pret Latviju* (iesniegums Nr.798/05), Tiesas 2009.gada 15.septembra spriedums.

³⁹ *Perry pret Latviju* (iesniegums Nr.30273/03), Tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums.

⁴⁰ *A.K. pret Latviju* (iesniegums Nr.33011/08), Tiesas 2014.gada 24.jūnija spriedums.

⁴¹ *Baltiņš pret Latviju* (iesniegums Nr.25282/07), Tiesas 2013.gada 8.janvāra spriedums.

⁴² *Pacula pret Latviju* (iesniegums Nr. 65014/01), Tiesas 2009.gada 15.septembra spriedums.

II. PĀRSTĀVĪBA ANO

51. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību individuālo sūdzību izskatīšanas procesā ANO, Pārstāvim ir šādas funkcijas:
- pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo un jā iesniedz ANO valdības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi kādā no ANO darba valodām;
  - ja ANO pieņem lēmumu, konstatējot pārkāpumu, Pārstāvim jā iesniedz Ministru kabinetā informatīvais ziņojums ar ANO lēmuma izvērtējumu, norādot lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus;
  - pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo un jā iesniedz ANO valdības nostāja par ANO lēmuma izpildi, jā nodrošina lēmuma tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana.
52. 2016.gadā Pārstāvja birojs no ANO Cilvēktiesību komitejas saņēma Vasilija Meļņika sūdzību par ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) iespējamu pārkāpumu. Pieteikuma iesniedzējs uzskatīja, ka kļuvis par tiesībsargājošo iestāžu sarīkotās provokācijas upuri. Latvijas viedoklis par sūdzības pieņemamību tālākai izskatīšanai tika nosūtīts 2016.gada 1.martā; informācija no ANO Cilvēktiesību komitejas par sūdzības tālāko izskatīšanas gaitu līdz 2016.gada 31.decembrim vēl nebija saņemta. Kopumā laika posmā no 1992.gada līdz 2016.gada 31.decembrim ANO Cilvēktiesību komiteja ir pieņēmusi lēmumus 6 Latvijas lietās.
53. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību nacionālo ziņojumu izskatīšanas procesā ANO, Pārstāvim ir šādas funkcijas:
- atbilstoši ANO noteiktajām vadlīnijām, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo nacionālie ziņojumi par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā;
  - jā iesniedz nacionālie ziņojumi apstiprināšanai Ministru kabinetā, jā nodrošina nacionālo ziņojumu tulkošana angļu valodā un to iesniegšana ANO;
  - jā izveido Latvijas delegācija nacionālā ziņojuma izskatīšanai ANO, jā nodrošina tās apstiprināšana Ministru kabinetā, kā arī jā piedalās nacionālo ziņojumu izskatīšanā ANO;
  - jā apkopo un jā sagatavo ANO pieprasītā papildinformācija par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā atsevišķos jautājumos laikā starp nacionālo ziņojumu izskatīšanu.
54. Nozīmīgākais Pārstāvja darbs 2016.gadā ANO ietvaros bija dalība ANO Bērnu tiesību komitejas 71.sesijā 2016.gada janvārī, kur tika izskatīts Latvijas kārtējais nacionālais ziņojums par 1989.gada Konvencijas par bērna tiesībām un tās divu papildprotokolu izpildi Latvijā. ANO komitejas eksperti atzinīgi novērtēja Latvijas progresu, ieviestās izmaiņas nacionālajos tiesību aktos un pievienošanos vairākām starptautiskajām konvencijām. Eksperti interesējās arī par Bērnu tiesību aizsardzības likuma prasību īstenošanu, sociālajām garantijām bērniem un ģimenēm, vardarbības pret bērnu apkarošanas pasākumiem, kā arī tiesību nodrošināšanu bērniem, kas nonākuši konfliktā ar likumu. Komitejas pārstāvji izrādīja interesi par bērnu tiesībām uz izglītību, bērnu tiesībām paust savu viedokli, nodrošināmo veselības aprūpi, ar bērniem nodarbināto

speciālistu izglītošanu, kā arī Tiesībsarga biroja darbību bērnu tiesību aizsardzības jomā. Pēc ziņojuma izskatīšanas Bērnu tiesību komiteja sagatavoja savus Noslēguma secinājumus, savukārt Birojs nodrošināja to tulkošanu latviešu valodā. Pēc ziņojuma izskatīšanas ANO Birojs savas kompetences ietvaros sagatavoja informāciju Labklājības ministrijai par Bērnu tiesību komitejas sniegto ieteikumu izpildi, kā arī sniedza viedokli par Bērnu tiesību aizsardzības komisijas darba atjaunošanu, kuras pienākumos ietilpst efektīvas bērnu tiesību aizsardzības politikas izstrāde, kas sekmētu ANO Bērnu tiesību konvencijā ietverto prasību īstenošanu.

55. 2016.gadā Birojs turpināja darbu pie apjomīgā Vispārējā pamatdokumenta (*Common Core document*) atjaunošanas (iepriekšējais Vispārējais pamatdokuments ANO tika iesniegts 2002.gadā). Vispārējā pamatdokumentā tiek iekļauta informācija par valsts demogrāfisko, sociālo, tiesisko un politisko struktūru, un šis dokuments veido daļu no valsts nacionālajiem ziņojumiem par konkrētu ANO cilvēktiesību konvenciju īstenošanu. Tāpat turpinājās darbs pie papildinformācijas sagatavošanas par Konvencijas par jebkuras rasu diskrimināciju izskaušanu izpildi, kas aptver laika posmu no 2008.gada līdz 2016.gadam. Abus dokumentus plānots pabeigt 2017.gada pirmajā pusē.
56. 2016.gada augustā Birojs saņēma lūgumu no ANO Cilvēktiesību komitejas sniegt papildu informāciju par tās 2014.gada noslēguma secinājumiem saistībā Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi. Nepieciešamās informācijas apkopošana un sagatavošana pabeigta 2017.gada sākumā.
57. Pārskata periodā tika uzsākts darbs pie kārtējā ziņojuma par ANO Spīdzināšanas novēršanas konvencijas izpildi Latvijā 2011.-2016.gadā izstrādes, izmantojot ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejas 2016.gada sākumā nosūtīto jautājumu sarakstu. Šis ziņojums ANO tiks iesniegts noteiktajā termiņā, proti, līdz 2017.gada decembrim.

III. CITI PĀRSTĀVJA DARBA VIRZIENI

58. Līdztekus Latvijas interešu pārstāvībai gan Tiesā, gan ANO, Pārstāvis dara vienlīdz svarīgu un laika ziņā ļoti apjomīgu darbu nacionālajā līmenī, veicinot Latvijas valsts pārvaldes un tiesu sistēmas iestāžu, kā arī sabiedrības kopumā izpratni par cilvēktiesību jautājumiem. Lai gan šādas Pārstāvja funkcijas no Noteikumiem tieši neizriet, Pārstāvja darbība nacionālajā līmenī ir likumsakarīga, jo tā ir tiešā veidā saistīta ar kvalitatīvu Latvijas valdības interešu pārstāvību starptautiskā līmenī. Šīs Pārstāvja darbības mērķis ir veicināt izpratni par starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, Tiesas judikatūras attīstības virzību gan Latvijas lietās, gan kopumā, lai veicinātu diskusiju un risinātu ne tikai jau zināmas problēmas Latvijā pastāvošajā tiesiskajā regulējumā un praksē, bet arī lai savlaicīgi identificētu un risinātu iespējamus problēmjautājumus.
59. Pārskata periodā Pārstāvja Biroja tiešsaistes vietnē⁴³ tika regulāri ievietoti paziņojumi par jaunākajiem Tiesas nolēmumiem lietās pret Latviju, kā arī informācija par kārtējo Latvijas nacionālo ziņojumu izskatīšanu ANO. Tāpat tiešsaistes vietnē ir pieejama informācija par Pārstāvja darba pārskatu un informācija par tiesvedības procesu Tiesā.

---

⁴³ <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas>

60. Tāpat kā iepriekšējos gadus, arī 2016.gadā Pārstāvis piedalījās dažādās mācību programmās, tajā skaitā Latvijas Tiesnešu mācību centrā, ar uzrunām uzstājās nodarbībās par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem civilprocesā, par strīdu risināšanu, kas izriet no ģimenes tiesībām, par Tiesas praksi lietās par naida noziegumu izmeklēšanu un prevenciju, par pierādījumu izvērtēšanu Tiesas judikatūrā, par cilvēktiesību aspektiem pirmstiesas apcietinājuma piemērošanā, kā arī nodarbībās tiesnešu amatu kandidātiem, stāstot par Tiesu un Biroja funkcijām.
61. Turpinot iepriekšējo gadu tradīcijas, Pārstāvis piedalījās Rīgas Juridiskās augstskolas rīkotajā diskusijā par Latvijai aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem.
62. Jau regulāras kļuvas Pārstāvja tikšanās ar tiesu un tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām. Arī 2016.gadā Pārstāvis piedalījās tiesnešu, prokuratūras un policijas darbinieku sanāsmē, tikās ar Satversmes tiesas tiesnešu palīgiem, Latvijas apgabaltiesu tiesnešiem, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas tiesnešiem, un jaunajiem prokuroriem. Tāpat Pārstāvis piedalījās Iekšlietu ministrijas Iekšējās drošības biroja rīkotajā sanāsmē par aktuālajiem Tiesas spriedumiem, un Latvijas psihiatru asociācijas sanāsmē, kur iepazīstināja ar Tiesā izskatītajām Latvijas lietām, kas saistītas ar psihiatrisko ārstēšanu.
63. 2016.gada 16.jūnijā Saeimā tika pieņemto grozījumi likumā “Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem”, kuri precizēja pilnvarojumu Ministru kabinetam izdot noteikumus, kas nosaka kārtību, kādā tiek nodrošināta Latvijas interešu pārstāvība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās un tās personas funkcijas un tiesības, kura pārstāv Latvijas intereses. Ņemot vērā šos grozījumus, Pārstāvja Birojs sagatavoja jaunus Ministru kabineta noteikumus “*Pārstāvības kārtība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās*”, kas tika apstiprināti Ministru kabinetā 2017.gada 7.martā⁴⁴.

III.1. SADARBĪBA AR NACIONĀLAJĀM IESTĀDĒM

64. Pārstāvja līdzšinējā darbība apstiprina, ka iesaiste jauna normatīvā regulējuma izstrādes procesā, sniedzot atzinumu par tiesību aktu projektiem un piedaloties starpministriju (starpinstitūciju) sanāsmēs, kā arī iesaiste darba grupās, kas izstrādā tiesību aktu projektus vai lemj par nepieciešamajiem uzlabojumiem pastāvošajā regulējumā vai praksē, ir efektīvs veids, kā novērst Latvijas tiesību aktu neatbilstību Konvencijai un tādējādi novērst arī jaunu sūdzību nonākšanai Tiesā.
65. 2016.gadā Pārstāvis sagatavoja viedokli par nacionālo tiesību normu vai tiesību aktu projektu atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem Satversmes tiesas izskatāmajā lietā Nr.2016-06-01 par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšanas kārtību, kā arī sagatavoja viedokli Augstākajai tiesai jautājumā par valstu pienākumiem, kas izriet no Konvencijas un Tiesas judikatūras attiecībā uz viendzimuma laulību reģistrēšanu, atzīšanu un aizsardzību.
66. Sadarbība ar Saeimu un tās komisijām pārskata periodā bija ļoti aktīva, gan piedaloties diskusijās par dažādiem starpnozaru jautājumiem, Saeimā izskatāmajiem likumprojektiem, gan sniedzot viedokli vai atzinumu par dažādiem cilvēktiesību aizsardzības un ievērošanas aspektiem. Pārstāvis piedalījās Saeimas Cilvēktiesību un

⁴⁴ Ministru kabineta 2017.gada 7.marta noteikumi nr.121 (prot. Nr.11, 4.§)

sabiedrisko lietu komisijas sēdē, lai informētu komisiju par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem, Saeimas rīkotajā diskusijā saistībā ar priekšlikumu papildināt Krimināllikumu ar jaunu 95.¹pantu “Valsts noslēpuma nelikumīga iegūšana”, kā arī Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sadarbībā ar Sociālo un darba lietu komisiju rīkotajā kopsēdē, kurā tika skatīts jautājums par Latvijas Republikas nacionālo ziņojumu par ANO 1989.gada 20.novembra Konvencijas par bērna tiesībām izpildi Latvijā. Pārstāvis sniedza viedokli Saeimas deputātam jautājumā par valsts karoga attēla zaimošanu un klajas necieņas izrādīšanu, savukārt Saeimas Budžeta komisijai – par grozījumiem likumā *Par nodokļiem un nodevām*, kas paredzēja paplašināt Valsts ieņēmumu dienesta pilnvaras attiecībā uz interneta vietnēm. Ekspertu līmenī Pārstāvja birojs piedalījās Saeimas komisiju un apakškomisiju sēdēs, kur tika izskatīti likumprojekti *Repatriācijas likums*, *Uzturlīdzekļu garantijas fonda likums*, grozījumi *Krimināllikumā*, *Biedrību un nodibinājumu likumā*; sniedza atzinumu Saeimas atbildīgajai komisijai par likumprojektu *Grozījumi Patvēruma likumā*, kā arī piedalījās Saeimas Aizsardzības un iekšlietu komisijas sēdē, kurā tika izskatīts jautājums par iespējamiem grozījumiem *Sodu izpildes kodeksā*.

67. Pārstāvis turpināja sadarbību ar Valsts kontroli un nozaru ministrijām, piedaloties Tieslietu ministrijas pastāvīgo Civillikuma, Krimināllikuma, Kriminālprocesa likuma darba grupu sanāksmēs, kā arī darba grupas par Tiesas spriedumu izpildi sanāksmē. Biroja juristi piedalījās Tieslietu ministrijas darba grupu sanāksmēs par Direktīvas 2016/343/ES ieviešanu (konkrētu nevainīguma prezumpcijas aspektu nostiprināšana un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā) Latvijā un par nacionālā regulējuma atbilstību Eiropas Padomes konvencijai par cīņu pret orgānu tirdzniecību. Pārstāvja Birojs sniedza viedokli Tieslietu ministrijai par videokonferenču pieļaujamību kriminālprocesā, par jauninājumiem Civilprocesā, kā arī piedalījās ekspertu sanāksmēs par Latvijas iespējamo nostāju Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālā nolēmuma lūguma lietā C-182/158 *Petruhhin*, saskaņošanas sanāksmē par *Informatīvo ziņojumu par tiesiskiem risinājumiem zaudējumu atlīdzībai valsts budžetā, ja zaudējums radies starptautisko saistību neizpildes rezultātā atvasinātas publiskas personas vai citas autonomas iestādes prettiesiskas darbības vai bezdarbības dēļ*, kā arī Tiesu administrācijas rīkotajā sanāksmē par drošības nodrošināšanas aspektiem tiesu telpās.
68. Pārskata periodā, tajā skaitā sadarbībā ar Ārlietu ministrijas struktūrvienībām, Pārstāvis sniedza atzinumu par Tieslietu ministrijas izstrādātajiem likumprojektiem *Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums*, *Sejas aizsegšanas ierobežojuma likums*, *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*, Tieslietu ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu *Par 2011.gada 11.maija Eiropas Padomes konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu ietekmi uz Latvijas Republikas normatīvo aktu sistēmu*, par Iekšlietu ministrijas izstrādātajiem likumprojektiem *Pasažieru datu apstrādes likums*, *Grozījumi likumā „Par aviāciju”*, *Grozījums Valsts robežas likumā*, *Grozījumi Nacionālās drošības likumā*, *Grozījumi Personu apliecinošu dokumentu likumā*, *Grozījumi DNS nacionālās datu bāzes izveidošanas un izmantošanas likumā*, *Grozījumi Kriminālprocesa likumā* un noteikumu projektu *Noteikumi par patvēruma meklētāja uzturam un dienasnaudas izmaksai paredzēto izdevumu apmēru un segšanas kārtību*, kā arī par Kultūras ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu *Par priekšlikumiem, lai novērstu informācijas, kas ietver aicinājumu uz naidu un vardarbību, izplatīšanu publiskā, tostarp interneta, vidē*.

III.2. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

69. Starptautiskajā līmenī 2016.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki turpināja darbu dažādās EP darba grupās: koordinācijas komitejā cilvēktiesību jautājumos (CDDH), ekspertu darba grupā par cilvēktiesībām un komercdarbību (CDDH-CORP), ekspertu darba grupā par cilvēktiesībām un migrāciju (CDDH-MIG), darba grupā par Konvencijas sistēmas nākotni (DH-SYSC), darba grupā, kas apkopo dalībvalstu labās prakses piemērus EP Ministru komitejas 2008.gada rekomendācijas par efektīvu nacionālo kapacitāti Tiesas spriedumu ātrai izpildei ieviešanā (DH-SYSC-REC), par Tiesas tiesnešu ievēlēšanas kārtību (DH-SYSC-I), kā arī EP Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas spriedumu izpildi. 2016.gadā Pārstāvis turpināja darbu CDDH komitejas birojā, kā arī tika apstiprināts par CDDH ziņotāju jautājumos par izteiksmes brīvību un saikni ar citām cilvēktiesībām (*Rapporteur on Freedom of Expression and links to other Human Rights*).
70. Birojs sadarbojas arī ar citu EP dalībvalstu valdību pārstāvjiem Tiesā. 2016.gada 9.septembrī Pārstāvis piedalījās valdību pārstāvju sanāksmē Tallinā, kurā tika apspriesti jautājumi, kas saistīti ar valstu-atbildētāju pārstāvju saziņu ar sūdzību iesniedzēju pārstāvjiem, kā arī atsevišķi mierizlīguma procesa aspekti. Tāpat sadarbība valstu-atbildētāju pārstāvju vidū notiek, gan daloties pieredzē par Tiesā izskatāmām lietām, kurās iezīmējas līdz tam neizlemti jautājumi, gan arī sniedzot informāciju par Latvijas tiesisko regulējumu dažādās jomās saistībā ar lietām, kas Tiesā tiek izskatītas pret citām valstīm.
71. 2016.gadā Biroja juristi piedalījās arī ES Padomes darba grupās, gatavojot informāciju Cilvēktiesību jautājumu darba grupai (COHOM) par ANO konvenciju izpildes uzraudzības mehānismu stiprināšanu, gan piedaloties FREMP (pamattiesības, brīva personu kustība) darba grupu sanāksmēs Briselē.
72. 2016.gada aprīlī Pārstāvis bija uzaicināts uzstāties ar uzrunu AIRE CENTRE⁴⁵ rīkotā konferencē Londonā par tēmu "*Separated children in judicial proceedings*".

IV. 2017.GADĀ PLĀNOTIE DARBI

73. 2017.gadā Pārstāvis turpinās iesāktos darbus tā pamatuzdevumu īstenošanai, nodrošinot Latvijas interešu pārstāvību Tiesā un ANO. Pārstāvības ietvaros Tiesā tiks nodrošināta savlaicīga valdības paskaidrojumu sagatavošana un iesniegšana Tiesā, kā arī Ministru kabineta informēšana par tiesvedībā esošajām lietām un Tiesas pieņemtajiem spriedumiem Latvijas lietās. Tāpat turpināsies darbs pie rīcības plānu un ziņojumu par Tiesas spriedumu izpildi sagatavošanas un jau iesniegtās informācijas atjaunošanas.
74. Kā prioritārs Pārstāvja darbs ANO ietvaros 2017.gadā jāatzīmē iesākto nacionālo ziņojumu vai papildinformācijas izstrādes pabeigšana. 2017.gadā Birojs plāno iesniegt ANO Latvijas Republikas nacionālo ziņojumu Vispārējo pamatdokumentu, ziņojumu par ANO Spīdzināšanas novēršanas konvencijas īstenošanu Latvijā 2011.-2016.gadā, papildinformāciju par Konvencijas par jebkuras rasu diskrimināciju izskaušanu īstenošanu laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam, kā arī papildinformāciju par Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi.

75. Nacionālajā līmenī Pārstāvis turpinās sadarbību ar valsts pārvaldes iestādēm, tiesām un tiesībsargājošajām iestādēm, tostarp turpinot piedalīties Latvijas Tiesnešu mācību centra programmās, kā arī turpinās informēt atbildīgās iestādes un sabiedrību kopumā par cilvēktiesību aktualitātēm, gan patstāvīgi atjaunojot informāciju Biroja tiešsaistes vietnē, gan turpinot Tiesas nolēmumu Latvijas lietās publicēšanu.
76. Lai atzīmētu Konvencijas ratifikācijas Latvijā 20.gadadienu, 2017.gada 19.maijā Pārstāvja Birojs sadarbībā ar Rīgas Juridisko augstskolu un Tieslietu ministriju rīkos ikgadējo konferenci par cilvēktiesību aktualitātēm Latvijā. Gatavojoties konferencei, Pārstāvja Birojs sagatavos statistikas pārskatu un vairākus analītiskus pārskatus par Tiesas judikatūru.
77. 2016.gadā Pārstāvja Birojs piedalījās nepieciešamo dokumentu sagatavošanā Konvencijas 15.protokola parakstīšanai un ratificēšanai. Paredzams, ka 15.protokola parakstīšana notiks 2017.gada pavasarī, un pēc tam likumprojekts par 15.protokola ratifikāciju tiks iesniegts Saeimā.
78. Pārstāvis turpinās arī starptautisko sadarbību, piedaloties gan Eiropas Padomes ekspertu darba grupās, gan Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas spriedumu izpildi.

B. DAĻA

PĀRSKATS PAR TIESAS JUDIKATŪRAS ATTĪSTĪBU LATVIJAS LIETĀS

79. 2016.gadā Tiesas judikatūra Latvijas lietās turpināja attīstīties gan procesuālos jautājumos, kas skar sūdzības iesniegšanu un izskatīšanu Tiesā, gan jautājumos, kas skar Konvencijā garantēto tiesību tvērumu un interpretāciju. Vairāki nolēmumi apliecina, cik liela nozīme Tiesas secinājumos ir Latvijas tiesu sniegtajam vērtējumam un argumentācijai.

Nacionālie tiesību aizsardzības mehānismi

80. Atbilstoši Konvencijas 35.pantam, „*Tiesa var izskatīt lietu vienīgi tad, ja ir izsmeltas visas iekšējās apstrīdēšanas vai pārsūdzības iespējas [izsmelti nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi] vispārēji noteiktā starptautisko tiesību normu izpratnē /..!'*” Kā atzinusi Tiesa, šīs normas mērķis ir sniegt valstīm iespēju pašām novērst vai atlīdzināt pārkāpumus, kuros tās tiek vainotas, pirms sūdzības par šādiem pārkāpumiem tiek iesniegtas Tiesā. Norma balstās uz pieņēmumu, kas atspoguļots Konvencijas 13.pantā (tiesības uz efektīvu aizsardzību), ka valstī patiešām pastāv efektīvi nacionālie mehānismi apgalvojumu par indivīda Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumiem pienācīgai izvērtēšanai⁴⁶.

81. Līdzšinējā praksē Latvijas lietās Tiesa daudzkārt ir pievērsusies jautājumam par to, kādus nacionālos mehānismus personai ir pienākums izmantot, pirms iesniegt sūdzību Tiesā. Šajā sakarā Tiesa ir uzsvērusi, ka personai ir jāizmanto tikai tie mehānismi, kas ir efektīvi gan teorijā, gan praksē, kas nozīmē, ka mehānisms ir personai pieejams, tā ietvaros persona var saņemt pienācīgu atlīdzinājumu par tiesību aizskārumu, un šis mehānisms sniedz saprātīgas izredzes sasniegt personai labvēlīgu rezultātu⁴⁷. Izmantojot šos kritērijus, Tiesa, piemēram, ir atzinusi, ka Satversmes tiesa ir uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu, ja personas sūdzības Tiesā iemels ir šaubas par tiesību normas konstitucionalitāti⁴⁸. Tāpat Tiesa ir secinājusi, ka administratīvās tiesas ir efektīvs mehānisms sūdzībām par apstākļiem brīvības atņemšanas vietās⁴⁹. Visbeidzot, ņemot vērā Latvijas tiesu un prokuratūras iestāžu praksi, Latvijas Kriminālprocesa likuma 14.pants (tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā) kopsakarā ar Krimināllikuma 49.¹pantu (soda noteikšana, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā) Tiesas ieskatā ir efektīvs nacionālais mehānisms tiesību uz krimināllietas izskatīšanu saprātīgā termiņā aizsardzībai⁵⁰.

82. Arī 2016.gada nolēmumos Tiesa izskatīja argumentus par dažādu nacionālo tiesību

⁴⁶ *Kudla pret Poliju* (iesniegums Nr.30210/96), Tiesas Lielās palātas 2000.gada 26.oktobra spriedums, 152.rindkopa.

⁴⁷ *Melnīti pret Latviju* (iesniegums Nr.30779/05), Tiesas 2012.gada 28.februāra spriedums, 49.rindkopa.

⁴⁸ Skatīt arī pārskatus par Pārstāvja darbu 2013.gadā (75.-77.rindkopa), 2014.gadu (79.-82.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

⁴⁹ Skatīt arī pārskatus par Pārstāvja darbu 2013.gadā (71.-74.rindkopa), 2014.gadu (83.-87.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

⁵⁰ Skatīt arī pārskatus par Pārstāvja darbu 2013.gadā (68.rindkopa), 2015.gadu (95.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

aizsardzības mehānismu efektivitāti. Piemēram, lietā *Talmane pret Latviju* Tiesa apstiprināja 2015.gada 29.septembra lēmumā lietā *X un citi pret Latviju* pausto secinājumu, ka personai ir jāizmanto tikai viņai tieši pieejamie mehānismi, savukārt tie, kuru īstenošana nav tiešā veidā atkarīga no pašas personas gribas – piemēram, prokurora protests – un iesniedzējiem ir pieejami tikai pastarpināti (*discretionary remedy*) pirms vērsšanās Tiesā nav jāizmanto; ja persona tomēr to dara, tas neaptur Konvencijas 35.pantā noteiktā 6 mēnešu termiņa sūdzības iesniegšanai Tiesā tecējumu. Nepiemērota un ar sūdzības Tiesā būtību nesaistīta mehānisma izmantošanas ietekme uz sūdzības iesniegšanas termiņu ir redzama arī lietā *Kondakovs pret Latviju*. Šajā lietā Tiesa atzina, ka sūdzība ir iesniegta novēloti, jo Latvijas administratīvo tiesu nolēmumi par termiņa atjaunošanu valsts nodevas samaksāšanai vairs nebija par iesniedzēja sūdzību, ka pienākums maksāt valsts nodevu nesamērīgi ierobežojis viņa tiesības uz pieeju tiesai, savukārt galīgais lēmums, ar kuru tika noraidīts iesniedzēja lūgums atbrīvot viņu no valsts nodevas, bija pieņemts vairāk nekā 6 mēnešus pirms sūdzības iesniegšanas Tiesā.

83. Lietā *Šantare un Labažņikovs pret Latviju* Tiesa apstiprināja, ka gadījumā, ja personai nacionālā līmenī ir pieejami divi alternatīvi mehānismi, tad tai ir pienākums izmantot tikai vienu no tiem. Līdzīgi kā 2015.gada lietās *Meimanis pret Latviju* un *Kibermanis pret Latviju*, arī lietā *Šantare un Labažņikovs pret Latviju* Tiesa atzina, ka Operatīvās darbības likuma 5.pantā paredzētā iespēja personai ar sūdzībām par operatīvo darbību vērsties gan prokuratūrā, gan tiesā, ir alternatīvi mehānismi. Tiesas ieskatā krimināllietu izskatošā tiesa ir efektīvs mehānisms sūdzību par operatīvās darbības pasākumu, kas veikti saistībā ar šo krimināllietu, izskatīšanai, tādēļ, ja persona ir izvēlējusies sūdzēties tiesā, viņai nav pienākuma izmantot arī otru mehānismu, proti, iesniegt sūdzību prokuroram.
84. Savukārt lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju* Tiesa pievērsās jautājumam par civilprasību kā efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu. 2014.gadā un 2015.gadā Tiesa nolēmumos lietās *Y pret Latviju* un *Zikovs pret Latviju* bija secinājusi, ka Civillikums nodrošina efektīvu mehānismu nacionālajā līmenī, lai izskatītu pēc būtības atsevišķas sūdzības par amatpersonu vardarbību un sūdzības par tiesībsargājošo iestāžu darbinieku faktisko rīcību kriminālprocesa ietvaros, ja šī rīcība pārkāpj tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību⁵¹. Taču Tiesa uzskatīja, ka sūdzībām par iespējami prettiesisku brīvības atņemšanu, kas bija galvenais jautājums lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju*, iespēja vērsties pret tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām nav efektīvs nacionāls mehānisms. No Tiesas sprieduma izriet, ka galvenā atšķirība starp lietām *Zikovs pret Latviju* un *Čamans un Timofejeva pret Latviju* ir tajā, ka pirmajā lietā Latvijas tiesa, kas izskatīja krimināllietu, jau bija atzinusi tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu rīcību par prettiesisku, kamēr lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju* šāda secinājuma nebija, un Tiesa nebija pārliecināta, ka civilprocesa ietvaros būtu iespējams pēc būtības izvērtēt kriminālprocesa ietvaros veikto darbību tiesiskumu, tādēļ Tiesas ieskatā iesniedzējiem nebija saprātīgas izredzes saņemt atlīdzinājumu. Tiesa savos secinājumos arī norādīja, ka tās rīcībā nebija piemēri no Latvijas tiesu prakses lietai *Čamans un Timofejeva pret Latviju* pielīdzināmā lietā, kur personas būtu saņēmušas kompensāciju civilprocesa ietvaros. Tādējādi Tiesa ir nedaudz sašaurinājusi savus iepriekšējos gados izdarītos secinājumus par civilprasību kā efektīvu mehānismu, vienlaikus netieši norādot, ka Tiesas turpmākajā nostājā liela nozīme būs Latvijas tiesu prakses attīstībai.

⁵¹ Skatīt arī pārskatus par Pārštāvja darbu 2014.gadā (91-97.rindkopa), 2015.gadu (96.rindkopa), pieejami <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/darba-parskati>

Tiesības uz brīvību un drošību

85. Līdztekus jautājumam par nacionālajiem tiesību aizsardzības mehānismiem Tiesas spriedums lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju* pievēršas arī svarīgajam jautājumam par to, kas ir uzskatāms par brīvības atņemšanu Konvencijas 5.panta izpratnē. Šajā sakarā Tiesa atgādināja, ka izšķiroša ir personas faktiskā situācija, nevis tas, kā notikumus raksturo valsts iestādes, un ka ir jāņem vērā vesela virkne kritēriju, tajā skaitā veids, kādā persona tika ierobežota, piespiedu līdzekļa piemērošanas ilgums un sekas. Tiesa arī uzsvēra, ka pat relatīvi īss laika periods, uz kuru personai piemēroti piespiedu līdzekļi, piemēram, dažas stundas, pats par sevi nenozīmē, ka personai šajā laikā nebija atņemta brīvība. Lietā *Čamans un Timofejeva pret Latviju* Tiesa augšminēto principu gaismā salīdzināja abu iesniedzēju faktiskās situācijas, norādot, ka pirmais iesniedzējs 5 stundas atradās rokudzelžos un pastāvīgā Muitas policijas amatpersonu uzraudzībā, viņam arī tika atņemts mobilais tālrunis. Tiesa uzskatīja, ka šo faktoru kopums bija pietiekams, lai secinātu, ka pirmajam iesniedzējam piemērotie piespiedu līdzekļi bija brīvības atņemšana, kas bija atbilstoši procesuāli jānoformē. Tas, ka netika sastādīts aizturēšanas protokols, Tiesas ieskatā ir būtisks pārkāpums, kas nav savietojams ar tiesiskuma principu, jo rada “nedokumentētas brīvības atņemšanas” risku. Savukārt otrās iesniedzējas faktiskā situācija Tiesas ieskatā bija pilnīgi cita – viņa bija brīvprātīgi atgriezusies vietā, kurā notika procesuālās darbības, un, parakstot apskates protokolu, nebija norādījusi, ka amatpersonas viņu būtu piespiedušas palikt apskates vietā. Tādēļ attiecībā uz otro iesniedzēju arī Tiesas secinājumi ir atšķirīgi, proti, ka viņai brīvība nebija atņemta.
86. Savukārt lietā *O.G. pret Latviju (Nr.2)* brīvības atņemšanu Konvencijas 5.panta izpratnē veidoja personas ievietošana psihiatriskajā slimnīcā pret šīs personas gribu. Šajā lietā galvenais jautājums bija par to, vai personas brīvības atņemšana ir bijusi tiesiska, ņemot vērā Tiesas judikatūrā labi iedibināto principu, ka brīvības atņemšana ir iespējama tikai tad, ja to pieļauj likums, turklāt šis likums ir pietiekami skaidri noformulēts, lai ļautu personām prognozēt tā piemērošanu un atbilstoši izvēlēties savu uzvedību. To, vai lietas notikumu laikā pastāvēja likumisks pamats ievietot psihiatriskajā slimnīcā personu, kura neievēro medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa – ambulatoras ārstēšanās – nosacījumus, Tiesa vērtēja no diviem aspektiem: pirmkārt, vai normatīvais regulējums tieši paredzēja šādu iespēju; otrkārt, ja normatīvajā regulējumā šādas nepārprotamas normas nav, vai “robu” ir aizpildījusi vienveidīga un noturīga prakse. Lietas apstākļu dēļ (skatīt šī Ziņojuma pielikuma 10.rindkopu) Tiesas atbilde uz abiem šiem jautājumiem bija noliedzīga, kas bija pietiekami, lai Tiesa secinātu, ka iesniedzēja brīvības atņemšana nebija tiesiska un tādēļ pārkāpa Konvencijas 5.pantu.
87. Visbeidzot, lieta *Vaščenkova pret Latviju* uzsver, ka pienācīgs likumisks pamatojums pats par sevi vēl neaplicina, ka brīvības atņemšana ir konkrētajā gadījumā ir arī nepieciešama. Proti, tas, ka atbilstoši normatīvajam regulējumam personai zināmos gadījumos var atņemt brīvību, automātiski nenozīmē, ka to vienmēr vajag darīt, jo nepieciešamība ir atkarīga no individuālā izvērtējuma, kas iekļauts nacionālajos nolēmumos (skatīt 89.-90.rindkopu tālāk).
88. No iepriekšējās rindkopās izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka sūdzības par tiesību uz personisko brīvību un drošību Tiesā var tikt vērtētas no dažādiem aspektiem, sākot no sūdzības par to, ka nacionālā līmenī nav atzīts, ka personai vispār tikusi atņemta brīvība,

līdz jautājumam par brīvības atņemšanas likumisko pamatu un nepieciešamības pamatojumu. Tas savukārt nozīmē, ka arī nacionālajā līmenī īpaša uzmanība jāpievērš situācijām, kurās tiek radīti ierobežojumi personas iespējām brīvi pārvietoties, lai savlaicīgi atpazītu tos gadījumus, kuros ierobežojošo līdzekļu veids un piemērošanas ilgums rada brīvības atņemšanu Konvencijas 5.panta izpratnē, un tādēļ valsts iestādēm uzliek pienākumu ievērot visas procesuālās garantijas.

Argumentācija nacionālajos nolēmumos

89. Tiesas spriedums lietā *Vaščenkovs pret Latviju* vēlreiz atgādina, cik liela nozīme Tiesas secinājumos ir tam, kā nacionālo tiesu nolēmumos tiek atspoguļoti lietai būtiskie fakti un to vērtējums. Tiesa savos spriedumos vairākkārt ir uzsvērusi, ka tā nav ceturtās instances tiesa un ka ir nepieciešami ļoti būtiski iemesli, lai tā neņemtu vērā nacionālo tiesu secinājumus, jo Tiesas uzdevums ir pārliecināties, ka lēmumu pieņemšana nacionālā līmenī kopumā ir bijusi taisnīga, nevis pārvērtēt lietas faktus. Šādā veidā Tiesa vēlreiz atgādina, ka valstij savu no Konvencijas izrietošo pienākumu izpildē ļoti reti ir pienākums sasniegt kādu konkrētu rezultātu, piemēram, saukt kādu personu pie atbildības, nepiemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli; tā vietā galvenais valsts uzdevums ir nodrošināt taisnīgu lēmumu pieņemšanu.
90. Lietā *Vaščenkovs pret Latviju* Tiesa uzskatīja, ka Latvijas tiesas nebija pienācīgi pamatojušas, kādēļ attiecībā uz iesniedzēju jāturpina piemērot apcietinājumu. Citiem vārdiem sakot, Tiesa pēc būtības nevērtēja, vai konkrētās krimināllietas ietvaros bija nepieciešams iesniedzējam piemērot šādu drošības līdzekli, bet gan tikai to, vai šāda nepieciešamība saprātīgi izriet no nacionālo tiesu nolēmumos sniegtajiem argumentiem. Tādējādi Tiesa atkārtoti 2008.gada spriedumā lietā *Ž. pret Latviju* iezīmēto pieeju, ka pat ja tā “varētu piekrist Valdības argumentam, ka iesniedzēja personība, iepriekšējā nedzēstā sodāmība un tas apstākļi, ka iesniedzējs arī iepriekš ir izvarojis nepilngadīgu personu, ir pietiekoši svarīgi apstākļi, kas varētu pamatot apcietinājuma piemērošanu, turklāt to nozīmīgums šajā lietā ar laiku nesamazinātos, tomēr tas ir, pirmkārt, nacionālo tiesu pienākums savos lēmumos šos svarīgos apsvērumus pieminēt, izvērtēt un juridiski pamatot, kas šajā lietā netika izdarīts”⁵². Līdzīgu atziņu Tiesa puda arī 2014.gada spriedumā lietā *Urtāns pret Latviju*, kurā tā uzsvēra, ka “lēmumā par apcietinājumu iekļautā argumentācija ir būtisks faktors, lai izņemtu, vai personas apcietinājums nav uzskatāms par patvaļīgu”⁵³. Tādēļ jāuzsver, ka Konvencija nekādi neliedz valstīm piemērot apcietinājumu, ja vien ir sniegts pienācīgs pamatojums šāda drošības līdzekļa nepieciešamībai. Ņemot vērā, ka jautājums par apcietinājuma piemērošanu joprojām ir aktuāls Tiesā izskatāmajās Latvijas lietās, Birojs ir sagatavojis un Ārlietu ministrijas tiešsaistes vietnē publicējis pārskatu par Tiesas praksi Konvencijas 5.panta interpretācijā saistībā ar apcietinājuma piemērošanu⁵⁴.
91. Savukārt lietā *A., B. un C. pret Latviju*, pretēji lietai *Vaščenkovs pret Latviju*, Latvijas tiesībsargājošo iestāžu sniegtais lietas faktu vērtējums Tiesai ļāva secināt, ka valsts iestādes ir izpildījušas savu pozitīvo pienākumu veikt efektīvu izmeklēšanu, aizsargājot iesniedzēju privātās dzīves neaizskaramību, un tas, ka izmeklēšana nonāca pie secinājuma, ka noziedzīgs nodarījums nav noticis, pats par sevi nav Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpums. Citiem vārdiem sakot,

⁵² *Ž. pret Latviju* (iesniegums Nr.14755/03), Tiesas 2008.gada 24.janvāra spriedums, 72.rindkopa.

⁵³ *Urtāns pret Latviju* (iesniegums Nr.16858/11), Tiesas 2014.gada 28.oktobra spriedums, 28.rindkopa.

⁵⁴ <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/petijumi>

lieta *A., B. un C. pret Latviju* ir uzskatāms piemērs šī Ziņojuma 89.rindkopā minētajam principam, ka valstij ir pienākums nodrošināt kvalitatīvu procesu (šajā gadījumā – izmeklēšanu), nevis sasniegt konkrētu rezultātu (šajā gadījumā – saukt personu pie kriminālatbildības). Līdzīgi arī lietā *AKKA/LAA pret Latviju* Tiesa atzina, ka Latvijas tiesas ir taisnīgi līdzsvarējušas dažādas iesaistītās intereses. Nozīmīgi, ka šis Tiesas secinājums lietā *AKKA/LAA pret Latviju* ir saistīts tieši ar Latvijas tiesu nolēmumos sniegto argumentāciju un skaidrojumu par nepieciešamību tiesas ceļā noteikt autoratlīdzības apjomu.

92. Arī lietā *Rakuzovs pret Latviju* Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu pārskatīt Latvijas administratīvo tiesu sniegto vērtējumu par to, vai veids, kādā notika personas pilna pārmeklēšana konvojēšanas laikā, radīja personai tik lielu pazemojumu un ciešanas, ka pārkāpa Konvencijas 3.pantā ietvertu spīdzināšanas un necilvēcīgas apiešanās aizliegumu. Tiesa norādīja, ka Latvijas administratīvās tiesas bija pienācīgi izvērtējušas iesniedzēja apgalvojumus par citu personu klātbūtni pārmeklēšanas laikā, tajā skaitā uzklaudot vairāku liecinieku liecības par pārmeklēšanas gadījumiem. Tiesa arī atzina, ka tai nav pamata apšaubīt administratīvo tiesu izdarītos secinājumos par to, ka valsts amatpersonu rīcība nav bijusi tāda, kas izraisītu cilvēktiesību pārkāpumu Konvencijas 3.panta izpratnē. Tiesas secinājumi šajā lietā ir īpaši nozīmīgi, ja tos salīdzina ar tās diametrāli pretējām atziņām 2012.gada spriedumā lietā *Savičs pret Latviju*, kurā Tiesa puda negatīvu viedokli par Latvijas administratīvo tiesu efektivitāti sūdzību par amatpersonu faktisko rīcību izskatīšanā. Tādējādi spriedums lietā *Rakuzovs pret Latviju* apliecina, ka Latvijas administratīvo tiesu prakse ne tikai ļauj Tiesai uzskatīt tās par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu (skatīt arī šī Ziņojuma 81.rindkopu un zemsvītras piezīmi Nr.49, kā arī šī Ziņojuma 47.rindkopu), bet to sniegtā argumentācija kopumā nerada Tiesai šaubas par vispusīgu un Konvencijas standartiem atbilstošu lietas faktu vērtējumu.

Spīdzināšanas un necilvēcīgas apiešanās aizliegums

93. Jautājumu par tiesību netikt spīdzinātam un neciest no citādas pazemojošas vai necilvēcīgas attieksmes iespējamu pārkāpumu Tiesa 2016.gadā vērtēja arī lietās *Balajevs pret Latviju* un *Jeronovičs pret Latviju*. Tā lietā *Balajevs pret Latviju* Tiesa atgriežas pie jautājuma par sūdzību par amatpersonu iespējamu vardarbību – šajā gadījumā par konvoja darbinieku pielietotu fizisku spēku – izmeklēšanu nacionālā līmenī. *Balajeva* lietā Tiesa vērtēja gan sūdzību par Konvencijas 3.panta materiālā aspekta iespējamu pārkāpumu, proti, vai persona ir cietusi no vardarbības, gan sūdzību par Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta iespējamu pārkāpumu, proti, vai iespējamās vardarbības fakts nacionālā līmenī ir pienācīgi izmeklēts. Tiesas secinājumi ir līdzīgi tiem, pie kuriem Tiesa bija nonākusi jau iepriekš izskatītajās Latvijas lietās. Pirmkārt, Tiesas atgādināja, ka gadījumos, kad persona ir valsts kontrolē (piemēram, aizturētie, apcietinātie) un šajā laikā ir guvusi miesas bojājumus, pastāv spēcīga prezumpcija par sliktu valstij, un pierādīšanas pienākums gulstas uz valsti; Tiesas ieskatā šajā lietā valdība nebija pierādījusi, ka iesniedzēja miesas bojājumi nebija tiešas sekas konvoja darbinieku pielietotajam spēkam, tādēļ atzina, ka ir pārkāpts Konvencijas 3.panta materiālais aspekts. Otrkārt, saistībā ar incidenta izmeklēšanas efektivitāti Tiesa norādīja uz vairākiem trūkumiem pierādījumu iegūšanā, kā arī uzsvēra, ka izmeklēšanā netika vērtēts, vai iesniedzēja uzvedība bija iemesls fiziska spēka pielietošanai pret viņu un vai pielietotais spēks bija samērīgs, un tādēļ līdzīgi kā lietās *K.Bērziņš pret Latviju*, *Djundjiks pret Latviju*, *Sapožkovs pret Latviju*, *Holodenko pret Latviju*, *Sorokins un*

Sorokina pret Latviju atzina, ka ir pieļauts arī Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta pārkāpums.

94. Taču lietā *Jeronovičs pret Latviju* Tiesa pievērsās līdz šim Latvijas lietās nevērtētam, un Tiesas praksē kopumā salīdzinoši reti sastopamam jautājumam par to, vai valstij ir pienākums atjaunot procesu nacionālajā līmenī pēc tam, kad ir konstatēts Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta pārkāpums saistībā ar valstu pienākumu veikt efektīvu izmeklēšanu par pielietoto fizisko spēku, turklāt *Jeronoviča* lietā Konvencijas pārkāpums tika atzīts valdības vienpusējā deklarācijā, ko Tiesa apstiprināja ar lēmumu, nevis spriedumu. No Tiesas sprieduma šajā lietā izriet divas galvenās atziņas. Pirmkārt, Tiesas ieskatā kompensācijas izmaksa pēc valdības vienpusējās deklarācijas pieņemšanas Tiesā pati par sevi nevar tikt uzskatīta par lietas galīgo atrisinājumu, jo tas ļautu valstīm izvairīties no vardarbības incidentu izmeklēšanas un tādēļ pieļautu nesodāmību, tādēļ Tiesa secināja, ka kompensācijas izmaksa Latviju automātiski neatbrīvoja no pienākuma veikt izmeklēšanu nacionālā līmenī. Otrkārt, Tiesa apliecināja, ka Konvencija negarantē tiesības uz izbeigta procesa atjaunošanu, taču Tiesa var vērtēt, vai veids, kādā tika izlemts iesniedzēja pieteikums, radīja Konvencijas 3.panta prasībām neatbilstošas sekas. Citiem vārdiem sakot, arī *Jeronoviča* lietā izšķiroša ir nacionālā procesa un nacionālā līmenī pieņemto nolēmumu argumentācija, nevis formālais rezultāts. Izskatot lietu, no Latvijas prokuratūras iestāžu atteikumā atjaunot procesu lietotā formulējuma Tiesai radās iespaids, ka šķērslis procesa atjaunošanai ir tas, ka Konvencijas pārkāpums ir konstatēts valdības iesniegtā vienpusējā deklarācijā, kas apstiprināta ar Tiesas lēmumu, nevis tas, ka ne deklarācija, ne Tiesas lēmums nesniedza pēc būtības jaunu informāciju, kas nebija zināma nacionālā procesa laikā. Tādējādi Tiesas ieskatā veids, kādā tika noraidīts iesniedzēja lūgums atjaunot kriminālprocesu, neatbilda Konvencijas 3.panta prasībām.
95. Jāuzsver, ka lietā *Jeronovičs pret Latviju* risinātais jautājums par valstu pienākumiem atjaunot nacionālo procesu pēc tam, kad Tiesa ir konstatējusi Konvencijas pārkāpumu, pēdējo gadu laikā ir kļuvis īpaši aktuāls, tajā skaitā arī Tiesas spriedumu izpildes kontekstā. Tas savukārt valstij rada arvien lielāku izaicinājumu līdzsvarot pienākumu novērst personai Konvencijas pārkāpuma sekas un tiesisko noteiktību, ko neizbēgami apdraud nacionālo procesu atjaunošana, īpaši civillietās un īpaši ilgu laiku pēc galīgā nolēmuma nacionālajā līmenī.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

96. Tomēr nozīmīgākā Tiesas judikatūras Latvijas lietās attīstība 2016.gadā notikusi Konvencijas 6.panta, proti, tiesību uz taisnīgu tiesu, iztulkošanā un piemērošanā.
97. Tā lietās *Dāvidsons un Savins pret Latviju* un *Upīte pret Latviju* Tiesa izskatīja sūdzības par tiesību uz lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā iespējamiem pārkāpumiem, proti, izvērtēja sūdzības iesniedzēju apgalvojumus, ka viņu lietas izskatošie tiesneši nav bijuši neatkarīgi un objektīvi. Visu trīs situāciju vērtējumā Tiesa izmantoja savā judikatūrā labi iedibināto pieeju tiesneša un tiesas neatkarību vērtēt no subjektīvā un objektīvā aspekta, ar to saprotot gan konkrētā tiesneša uzvedību un personisko pārliecību, gan tiesas kā institūcijas sniegtās garantijas, lai novērstu jebkādas šaubas par objektivitātes trūkumu. Tāpat visu trīs situāciju vērtējumā Tiesa uzsvēra, ka tiesneša neatkarība un objektivitāte tiek prezumētas, kamēr netiek sniegti pierādījumi par pretējo. Piemērojot šos principus katras lietas faktiem, Tiesa divos gadījumos – attiecībā uz pirmo iesniedzēju lietā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* un lietā *Upīte pret Latviju* –

nesaskatīja jau iepriekš izveidojušos tiesnešu viedokli par lietu, ne arī kādus citus faktus, kas personai varētu radīt pamatotas šaubas. Taču attiecībā uz otrā iesniedzēja lietā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* sūdzību Tiesa atzina, ka apgabaltiesas lēmumā, ar kuru nacionālā tiesa noraidīja otrā iesniedzēja sūdzību par apcietinājuma piemērošanu, lietotais formulējums (skatīt šī Ziņojuma pielikuma 3.rindkopu) radīja iespaidu, ka tiesai jau ir izveidojies viedoklis par iesniedzēja vainu viņam inkriminētajā noziegumā. Tiesas ieskatā otrajam iesniedzējam tādējādi varēja rasties pamatotas šaubas par tiesnešu objektivitāti, jo gan sūdzību par apcietinājuma piemērošanu, gan arī apelācijas sūdzību par pirmās instances notiesājošo spriedumu apgabaltiesa izskatīja identiskā sastāvā, tādēļ Tiesa atzina, ka attiecībā uz šo personu ir pārkāpts Konvencijas 6.pants.

98. Savukārt lietās *Jemeljanovs pret Latviju* un *Loyko pret Latviju* Tiesa vērtēja sūdzības par tiesību uz aizstāvību kriminālprocesā iespējamiem pārkāpumiem. Abās lietās sūdzības iesniedzēji saņēma valsts apmaksātu juridisku palīdzību, taču uzskatīja, ka šī palīdzība nav bijusi kvalitatīva. *Loyko* lietā iesniedzējs izteica vispārīgus apgalvojumus par aizstāvības kvalitāti, taču Tiesa norādīja, ka krimināllietas izskatīšanas laikā viņš nekādi nebija sūdzējies par valsts nozīmētās aizstāves darbu, vai arī centies panākt, ka viņam tiek nozīmēts cits aizstāvis. Tiesas ieskatā aizstāves darbs nebija acīmredzami nepietiekams, tādēļ tā sūdzību atzina par nepamatotu un norādīja. Savukārt *Jemeljanova* lietā iesniedzējs krimināllietas izskatīšanas ietvaros divas reizes bija atteicies no valsts nodrošinātā aizstāvja, apgalvojot, ka nav apmierināts ar aizstāvības kvalitāti, uz ko Tiesa norādīja, ka Latvijas tiesas iesniedzēju bija pienācīgi brīdinājušas, ka pēc otrā aizstāvja noraidīšanas viņam nāksies pašam apmaksāt aizstāvja izdevumus, vai arī aizstāvēt sevi pašam. Abās lietās Tiesa uzsvēra būtisko atziņu, ka advokāts ir neatkarīgs no valsts, tādēļ valsts nav atbildīga par to, kā tiek vesta lieta, jo tas ir atkarīgs no vienošanās starp aizstāvi un aizstāvamo, neatkarīgi no tā, vai aizstāvis tiek nozīmēts valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības ietvaros, vai arī viņa darbu apmaksā pati persona. Konvencijas 6.panta izpratnē valsts iestādēm ir pienākums iejaukties tikai tad, ja valsts nodrošināts aizstāvis acīmredzami nepilda savus pienākumus, vai arī valsts ir kā citādi par to pienācīgi informēta.
99. Visbeidzot, lietā *Avotiņš pret Latviju* Tiesa pirmo reizi savā praksē vērtēja tiesību uz taisnīgu tiesu garantiju ievērošana lietā par savstarpēju spriedumu atzīšanu ES regulējuma ietvaros. Tiesas spriedums šajā lietā ir nozīmīgs divu galveno iemeslu dēļ. Pirmkārt, plašākā ES tiesību un Konvencijas sistēmas mijiedarbības kontekstā nav attaisnojušās bažas, ka pēc Eiropas Savienības tiesas 2014.gada nogalē pasludinātā negatīvā viedokļa par līguma projekta par ES pievienošanas Konvencijai atbilstību ES pamatlīgumiem⁵⁵, Tiesa pārskatījis savu viedokli par to, ka no Konvencijas izrietošo valstu pienākumu izpildi tā vērtē, piemērojot “līdzvērtīgās aizsardzības” prezumpciju jeb tā saukto *Bosfora (Bosphorus)* prezumpciju, proti, ka ES garantētā pamattiesību aizsardzība principā ir līdzvērtīga Konvencijā nodrošinātajai, īpaši ņemot vērā ES pastāvošo kontroles mehānismu – iespēju vērsties ar prejudiciāla nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības tiesā. Tiesa gan spriedumā atgādināja, ka ir jāizpildās diviem priekšnoteikumiem, lai varētu tikt piemērota “līdzvērtīgās aizsardzības” prezumpcija: pirmkārt, nacionālajām iestādēm un tiesām nav bijusi rīcības brīvība, un, otrkārt, ir pilnībā izmantoti ES kontroles mehānismi. Taču otra būtiskā Tiesas atziņa netieši ierobežo šīs prezumpcijas piemērošanu, jo Tiesa uzsver, ka šī prezumpcija nenozīmē, ka

⁵⁵<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160882&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=40247>

konkrētās lietas faktu gaismā nav jāvērtē, vai pamattiesību aizsardzība nav bijusi acīmredzami nepilnīga. Tādēļ Tiesas secinājumi spriedumā lietā *Avotiņš pret Latviju* ir uzskatāmi par norādēm nacionālajām tiesām, ka pat gadījumos, kad ES tiesības neatstāj tām nekādu rīcības brīvību, no Konvencijas izrietošie pienākumi liek pārlicināties, vai ES normu piemērošana konkrētajā lietā novedīs pie “acīmredzami nepilnīgas” pamattiesību aizsardzības: “/.. / ja nacionālajā tiesā tiek iesniegta nopietna un pamatota sūdzība par to, ka Konvencijā noteikto tiesību aizsardzībā ir bijuši acīmredzami trūkumi un ka šo situāciju nevar risināt ar ES tiesībām, nacionālās tiesas nevar izvairīties no šādas sūdzības izskatīšanas, kā šādas atteikšanās vienīgo pamatojumu minot faktu, ka tās piemēro ES tiesībām”.

-teksta beigas-